

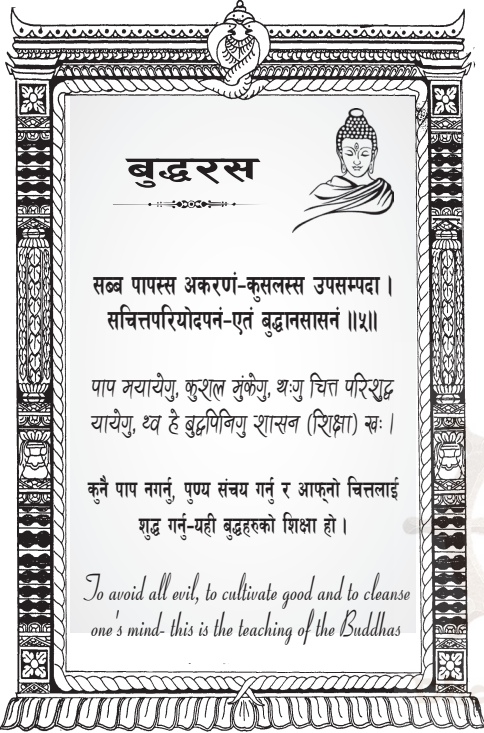

त्रि-बोधिरस

त्रि-बोधिरस (Tri-Bodhirash) बौद्ध मासिक पत्रिका

वर्ष १, अंक ५, भाद्र पूर्णिमा/दिला पुन्हि

बु.सं. २५६२, ने.सं. ११३८, वि.सं. २०७५, 2018 A. D. July/August

बुद्धरस

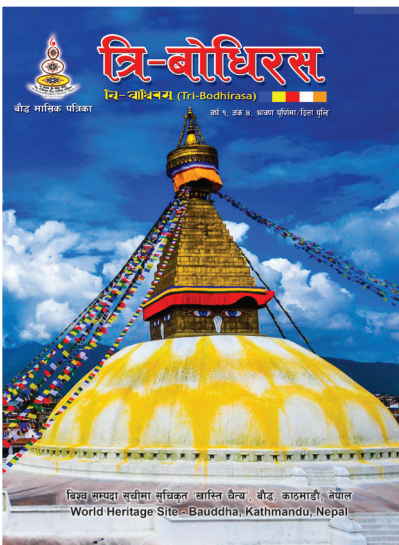

सब्व पापस्स अकरणं-कुसलस्स उपसम्पदा ।
सच्चित्तपरियोदपनं-एतं बुद्धानसासनं ॥५॥

पाप मयायेगु, कुशल मुंकेगु, शःगु चित्त परिशुद्ध
यायेगु, ध्व हे बुद्धपिनिगु शासन (शिक्षा) सः ।

कुनै पाप नगनुं, पुण्य संचय गनुं र आफ्नो चित्तलाई
शुद्ध गनुं-यही बुद्धहरूको शिक्षा हो ।

*To avoid all evil, to cultivate good and to cleanse
one's mind- this is the teaching of the Buddhas*

गत अंक

विषयसूची

महान धर्मचक्र सूत्रोपदेश	
✍ महाशी सयादो महास्थविर	३
विपश्यना भावना सम्बन्धी व्यवहारिक निर्देशन	
✍ सयादो ऊ. पण्डितभिवंश	६
सुख र शान्तिको अचूकपथ	
✍ डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर	८
अङ्गुत्तरनिकाय	
✍ भिक्षु बोधिसेन महास्थविर	१२
मिलिन्द प्रश्न	
✍ भिक्षु शोभन	१६
काली यक्षनीया खँ	
✍ भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर	१८
जातक बाखँ	
✍ दुण्डबहादुर बज्राचार्य	२०
Health and Buddhism	
✍ Bhikkhu Amato	21
.....	
कला-साहित्य/प्रेरक प्रसंग	
सत्मार्ग (कविता)	
✍ प्रदीप रत्न शाक्य	१५
सही पहिचान (प्रेरक प्रसंग)	
✍ भिक्षु विमलो स्थविर	२३
.....	
शासनिक गतिविधि विशेष	२७

त्रि-बोधिर्स त्रि-बोधिन्य बौद्ध मासिक पत्रिका

धम्मानुशासक
उपसंघनायक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
'अग्गमहापण्डित, अग्गमहासद्धम्मजोतिकधज'

सल्लाहकार
भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर
भिक्षु भद्रिय महास्थविर
भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर

सम्पादक
भिक्षु विमलो स्थविर
मो. ९८४९५९८३८३

विशेष सहयोगीहरू
भिक्षु चन्द्रिमो
भिक्षु रेवतो

आर्थिक व्यवस्थापक/प्रायोजक
कपिल शाक्य
प्रविता शाक्य
सितापाइला, काठमाडौं
मो. ९८५९०६९९७५

विज्ञापन व्यवस्थापक
कृष्ण गोविन्द महर्जन
मो. ९८५९९७२३९५

वितरण व्यवस्थापक
रामकृष्ण महर्जन
मो. ९८४९३४४९४

वितरकहरू
गौतम तुलाधर
कृष्ण प्रताप महर्जन
जमुना महर्जन
सनम महर्जन

सेटिङ्ग/मुद्रण
आइडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस
ग्वाको, ललितपुर, फोन: ५५३०५२२

मूल व्यवस्थापन
श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार
सिद्धिपुर, महालक्ष्मी नगरपालिका-६

प्रकाशक/सम्पर्क कार्यालय:

त्रि-बोधि विपश्यना ध्यान केन्द्र
सिद्धिपुर, ललितपुर, फोन: ५५८९४९५
E-mail: pashavimalo@gmail.com
tribodhirasa@gmail.com

सम्पादकीय

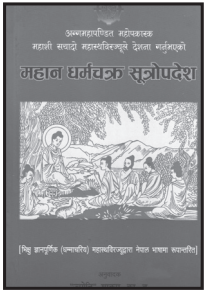

थेरवाद परम्परा अनुसार अहिलको समय भिक्षुहरूको वर्षावासको समय, अझ त्यस भित्र पनि गुंला महिनाको समापन भएको समय। बुद्ध धर्मको प्रचार-प्रसार, बहुजन हित-सुखको लागि बौद्ध विहार, बहा-बहि, टोल-टोल, नगर-नगर, शहर-शहरहरूमा गुंलाको उपलक्ष्यमा धर्मदेशना गर्ने परम्परा प्रशंसायोग्य धार्मिक कदम हो। जुन कदमले मानव जगतमा सकारात्मक सोच वृद्धि, मैत्री करुणाको अभ्यास, सद्भाव, सदाचार तथा दान शील भावनाको क्षेत्रमा पनि कुशल पुण्य संचित गर्ने अवसर जुरेको हुन्छ।

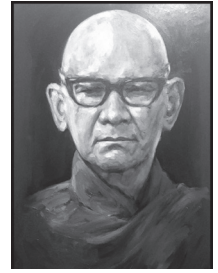
भगवान बुद्धले लोक कल्याणको लागि ४ असंख्य १ लाख कल्पसम्म १० पारमिता १० अपारमिता १० परमत्थ पारमिता पूर्ण गरि कठोर तपश्या-त्याग-बलिदान पश्चात प्राप्त ज्ञानलाई बहुजनहित बहुजनसुखको लागि आधार भरोसा हेतु होस् भन्ने उद्देश्यले गुंला महिनामा देशित धर्म उपदेशलाई हामीले श्रद्धाभावले श्रवण गरिसकेका छौं। सुन्न मात्र पनि मंगल कार्य हो भगवान बुद्ध भन्नुहुन्छ, “कालेन धम्म सवनं एत्तं मंगल मुत्तमं” “बेलाबखत धर्म श्रवण गर्नु उत्तम मंगल कार्य हो” यसै बुद्धवचनको आधारमा पनि गुंला महिनामा हामीले उत्तम मंगल कार्य गरिसकेका छौं। त्यस मंगल कार्यबाट जीवनमा मंगल प्रतिफल प्राप्तिको लागि हामीले जसरी श्रद्धाभावले धर्म उपदेशहरूलाई श्रवण गर्नु तसरी नै त्यस सत्य धर्मलाई हृदयमा धारण गर्न सक्नु पर्छकी हो यो जिवनोपयोगी शिक्षा, लोकहित अनुशासन, जीवन मुक्तिको मार्ग, सम्पूर्ण दुःखबाट छुटकारा पाउने सही निर्देशन थानी हृदय भित्र भित्र सम्म जसरी शिलामा कुँडिएको अक्षर सरी कहिल्यै नमेटिने गरी धारणा गर्नुपर्छ। सुनाथ - श्रवण गर्नु। त्यसपछि धारेथ - धारण गर्नु। अनि पछि जसरी श्रद्धाभावले श्रवण गरियो। त्यसरी नै धारेथ त्यसलाई सहीमानेमा धारण गरि धारण गरिएको धर्मलाई सहिमानेमा भावना अभ्यास, धारणा पालना गर्ने हो भने पक्कै त्यस पुण्यकर्मले हितसुख सिवाह अहित कहिल्यै हुँदैन।

जजले हित सुख चाहन्छ, दुःख मुक्त हुन चाहन्छ, त्यहीत्यही व्यक्तिले साँचै नै कल्याणकारी बुद्ध शिक्षा, बुद्ध आदेश अवश्यमयव श्रद्धाभावले श्रवण गर्नु आवश्यक छ अनि हृदयमा धारण गर्नु अनि जीवनमा पालना गर्नु यही तीन अंगले युक्त कार्यले गर्दा जसरी सम्यकसम्बुद्ध सम्पूर्ण दुःखबाट मुक्त भए, प्रत्येक बुद्धहरू सम्पूर्ण दुःखबाट मुक्त भए त्यसै गरि श्रावक बुद्धहरू सम्पूर्ण दुःख मुक्त भई निर्वाण साक्षात्कार गरेर गए त्यसै गरी हामी सुखकामीहरूले पनि त्यस सद्धर्मलाई श्रवण गरी, धारण गरि पालना गर्न सके हामीले पनि निश्चित रुपमा सम्पूर्ण दुःखमुक्त गरि परिशुद्ध निर्वाण साक्षात्कार गर्न सक्छौं।

त्यसैले आजैदेखि अहिले देखि बुद्ध शिक्षालाई श्रद्धाभावले श्रवण गरौं, हृदयमा धारण गरौं जीवनमा पालना गरौं। लोभ द्वेष मोह रुपी क्लेशलाई दान शील भावनाले हटाएर जीवन शुद्ध विशुद्ध पारी परम शान्ति परम सुख निर्वाण साक्षात्कार गरौं, गराऔं। साधु।

अगमहापण्डित महोपकारक महाशी सयादो महास्थविरज्यूले देशना गर्नुभएको महान धर्मचक्र सूत्रोपदेश

उरुवेल वनमा दुष्करचर्या आचरण

त्यहाँबाट निस्केर जानुभए पछि अनुत्तर शान्तिवरपद भनिएको अमृत धर्मलाई आफ्नो स्वज्ञानद्वारा खोज्दै मगघ राष्ट्रमा घुम्दै हिँड्नु भयो। त्यसरी घुम्नु हुँदै सेना निगम नजिकै उरुवेलवनमा पुगनु भयो। त्यस वन-प्रदेशमा नेरञ्जरा नदी निर्मल पानी सहित बगिरहेको देख्नुभयो। हिजो आज देखिने नेरञ्जना नदी हेरी भन्नु हो भने त माघ महिनातिर राम्ररी पानी बगिरहेको पनि देखिन छोडी सकेको छ। बालुवाको फाँट बगर मात्र देखिने भइसक्यो। वर्षाको याममा अनि हिउँदोको मध्य भागतिर मात्र पानी केही बग्ने लक्षण देखिन्छ। तैपनि दुई हजार भन्दा बढी पहिलेको त्यो समयमा सायद वर्षभरी नै पानी बगिरहने गरेको हुनसक्तछ। तसर्थ त्यस नदीमा निर्मल स्वच्छ पानी बगिरहेको थियो भनिएको देखिन्छ। त्यस प्रकारको राम्रो भूमि, सुन्दर वन, निर्मल जल भएको हुँदा र भिक्षाटनको निमित्त गाउँ पनि देखिएकोले “यो स्थान ध्यान भावना उद्योग र अभ्यास गर्न चाहनेका लागि अनुकूल छ” भनी विचार गरिकन त्यो उरुवेल वनमा नै बस्नु भयो।

त्यसबेलासम्म बोधिसत्वसित ध्यान भावना उद्योग र अभ्यास गर्नका निमित्त सुनिश्चित सही विधि थिएन। शरीरलाई कष्ट दिएर उद्योग र अभ्यास गर्ने आचरण चाहिँ तिनताक भारत भूमिमा सर्वत्र लोकप्रिय रूपमा प्रकट भइरहेकै थियो। त्यसैले त्यही आचरण पद्धतिको आधार लिइ तीनवटा उपमाहरु बोधिसत्वको अन्तरमा उब्जिए (विचार प्रकट भए)।

तीन उपमाहरु

पहिलो उपमा - उदुम्बर भन्ने रुखको बोट भर्खरै काटेर ढालेको मूढा भिजिएकै हुँदछ र पानीमा पनि डुबाइराखेको भएमा त्यस्तो भिजेको काठलाई (दाउरालाई) परस्परमा अथवा अर्को दाउरासित जति नै रगडे पनि आगो निस्कदैन। आगो बलेर आउन सकिदैन। उसैगरी पत्नी, पुत्र-पुत्री आदि कामगुण आलम्बन अस्तुहरु पनि

साथमा छन्, प्रिय-भाव, प्यारो-रमाइलो लाग्ने क्लेश कामेच्छाहरु पनि उत्पन्न भई नै रहेकाछन् भने शरीरलाई कष्ट-सास्ति पुऱ्याइ जतिकै उद्योग र अभ्यास गरे तापनि लोकोत्तर ज्ञानदृष्टि विशिष्ट धर्म लाभ हुन सक्तैन भनिएको हो। यो भयो पहिलो उपमा।

दोश्रो उपमा - उदुम्बर बोटको मूढा पानीले त भिजिरहेको छैन तर रुखबाट भर्खर काटेको हुँदा भिजिएकै भएमा त्यो भिजेको दाउरा एकअर्कासित रगडेर आगो निकाल्न वा बाल्न हुने हुँदैन, आगो बल्दै आउन सक्तैन। उसैगरी भने भैँ पत्नी, पुत्र-पुत्री आदि कामगुण आलम्बन वस्तुहरु पनि नजिकै समेटेर संगालिराखेको नभए पनि कल्पना गरी प्रिय-प्यारो भावसहित रमाइलो लाग्ने क्लेश कामेच्छाहरु उत्पन्न भइरहेका भए शरीरलाई कष्ट पुऱ्याइ सास्ति हुने गरी जतिकै उद्योग गरी हिँडे पनि लोकोत्तर ज्ञानदृष्टि विशेष धर्म लाभ गर्न सकिदैन” भनिएको हो। यो भयो दोश्रो उपमा। यो उपमा चाहिँ ब्राह्मणधर्मिकहरुको ऋषि हुनेलाई उद्देशित गरिएको कथन अर्थ-कथामा दर्शाइएको छ। ती ब्राह्मणधर्मिक भनाउँदा ब्राह्मणहरु बाल्यावस्थादेखि ४८ वर्षको उमेरसम्म ब्रह्मचर्य आचरणलाई आचरण गर्थे। त्यसपछि कुलवंश लोप नहोस् (नमेटियोस्) भन्ने उद्देश्य लिइ आचरणबाट बाहिरिएर विवाह गर्ने गर्थे रे भनिन्छ। यसो भन्नुको अर्थ भयो ब्रह्मचर्य आचरण गरिरहेको बेलामा पनि तिनीहरुसित कामराग उत्पन्न भइरहेकै थियो।

तेश्रो उपमा - उदुम्बरको रुख सुकेको पनि र पानीसित सम्पर्कमा नआएको पनि भएमा त्यो सुकेको दाउरालाई रगडिन थाले सजिलै हल्कै ढंगले जसरी अग्नि बल्दछ। उसरी नै काम-आलम्बन वस्तुहरु पनि त्यागी राखेका र कल्पनाद्वारा प्रिय र रमाइलो लाग्ने क्लेशकामहरु पनि आलय (आशा) फुकाली राम्ररी पन्छाइसकेका भए शरीरलाई कष्ट र सास्ति दिइकन उद्योग र अभ्यास गरेमा पनि लोकोत्तर ज्ञानदृष्टि विशेष धर्म लाभ हुनसक्तछ।

शरीरलाई कष्ट र सास्ति नदिइकन सुखपूर्वक सरल ढंगले हल्का शान्तिकर आचरणद्वारा पनि लोकोत्तर ज्ञानदृष्टि विशेष धर्म प्राप्त गरिलिन सकिन्छ, भनिएको हो । यो भयो तेश्रो उपमा ।

चित्तले चित्तलाई दमन गर्ने दुष्करचर्या

तीन उपमा त्यसरी फुरिएर आए पछि, तेश्रो उपमामा दुई विधि हुनाले पहिलो विधिद्वारा अति तीब्ररूपले उद्योग र अभ्यास गर्न मन लागेर यस्तो विचार उत्पन्न भयो भनिन्छ ।

अहं = मैले, दन्तेभि = तल्लो दाँतको लहरले, दन्तं = माथिल्लो दाँतको लहरलाई; आधाय = उठाएर (उचालेर) धारण गर्दै; वा = दाह्या किटेर^१; १ जिह्वाय = जिब्रोले; तालुं आहच्च = जिब्रो मास्तिर तालुस्थानलाई ठेलेर; चेतसा = चित्तले; चित्तं = आफूखुशी उत्पन्न हुँदै आइरहेको चित्तलाई; अभिनिगणहेय्यं अभिनिपीलेय्यं अभिसन्तापेय्यं = दबाउनु -दमन गर्नु) पाए, सन्तापित गर्न पाए, बटार्न पाए; यं नून = राम्रो होला भन्ने लाग्दछ; यस्तो चिन्तन उत्पन्न भयो भनिन्छ ।

यस ठाउँमा दर्शाइएको पालिगति र वितक्कसण्ठान सुत्तमा दर्शाइएको पालिगति एकै प्रकारको नै रहेको छ । तर वितक्कसण्ठान सुत्तमा दर्शाइएको चित्तले चित्तलाई परस्पर दमन गर्ने पद्धतिलाई भने बुद्ध भइसक्नु भएर मात्र बताउनु भएको आचरण पद्धति हुनाले आफूखुशी आफैआफ उत्पन्न भएको क्लेश चित्तलाई स्मृतिप्रस्थान पालि आदिमा दर्शाइएको विधि अनुसार भावना-चित्तले भाविता गरी बुभुद्रे हटाउनको निमित्त रहेछ । यहाँ देखाइएको चित्तलाई दमन गर्ने पद्धति चाहिँ मध्यम प्रतिपदा (बीचको बाटो) आचरणलाई जानिएको नहुँदासम्म पहिले आचरण गरिआएको विधि हुनाले त्यो स्मृतिप्रस्थान सही विधि मार्ग त होइन नै । त्यसो भए पनि अर्थकथामा वर्णित ढंग अनुसार भने अकुशल चित्तलाई कुशल चित्तले दमन गरिरहेको छ, भनी भनिएको छ । त्यसरी नै हो भने स्मृतिप्रस्थान आदिमा भएको सही विधि नै हुने भो । त्यस अवस्थामा सही विधिद्वारा चित्तलाई दमन गरी पठाएको

^१ अर्थकथा र टीको कथनानुसार-दन्ते=तल्लो दन्त-पंक्ति माथि; अभिदन्तं= माथिल्लो दन्त-पंक्ति, आधाय=राखेर भनी भाषा रूपान्तर गर्नुपर्छ । तर माथिल्लो दाँत निष्क्रिय भइरहने हुनाले त्यसलाई सच्याइराख्नु भन्ने हुन सक्तैन । सक्रिय रहेको तल्लो दाँतले मात्र उचालेर राख्नसक्ने हुन्छ । दाह्या किटेर भनिएको मुख्य मतलब हो । गम्भीर रूपले विचार गर्न योग्य छ ।

हो नै भने त्यो सही विधिद्वारा नै बुद्धत्वमा पुग्नुपर्ने जस्तो लाग्छ । तर त्यो विधिद्वारा बुद्धत्वमा नपुगेको मात्र होइन केवल सास्ति (कष्ट) पाइने मात्र फल दिने भन्ने देखाइएको छ । त्यस पछि, पनि गलत विधिहरू आचरण गरिरहेको तरीकाहरू यहाँ त्यसैसँग जोड्दै देखाइएका छन् ।

तसर्थ बुद्ध-शासनानुयायी नामधारी कतिपय गणमा आचरण गरिरहेको चित्तलाई लोप गरिपठाउने जस्ता विधि पो हुन् कि भनी सम्झनु परेको छ । हामी जापानमा धर्मदूत मण्डलमा गएको बेला एउटा ठूलो विहारमा कर्मस्थानमा बसिरहेको हेरेर आयौं । उनीहरूका विधि अनुसार चाहिँ उत्पन्न हुने जति पन चित्त सबै नै लोप गरिपठाउनु (मेटिपठाउनु) पर्छ, भनी भनियो । त्यसरी लोप गरी पठाउँदै कुनै चित्त उत्पन्न नहुने अवस्थामा शून्य (केही नभएको स्वभाव) भनिने धर्म मार्गको अन्तमा पुगिने हो भनिएको छ । उनीहरूको उद्योग र अभ्यास गर्ने पद्धतिको क्रम कसो हो भने ध्यान भावना गर्ने महायानी नवयुवक भिक्षुहरू लहरै पलेटिकसेर बसिरहेका थिए । (६ जना जति थिए) गुरु भिक्षु एकजनाले बसिरहेका भिक्षुहरूलाई कुट्ने छडी देखाउँदै लगे । केही समय पछि, कर्मस्थानाचार्य भिक्षुले बसिरहेका व्यक्तिहरूका पिठिउँमा (ढाँड पछ्याडि) छडीले एक एक चोटि पिटेर गए । त्यसरी पिट्न दिइरहेको क्षणमा चित्तहरू जम्मै लोप भएर (हराएर) शून्यमा पुगिने पनि हुन सक्तछन् । त्यसैले पिट्दै गर्नुपर्ने हो भनी भने । अनौठो ध्यान हो । उत्पन्न भइ आएका जति जम्मै चित्त दमन गरेर लोप गरि पठाउने ध्यान भावना उद्योग विधि नै हो यो । त्यसबेला बोधिसत्त्वले चित्तले चित्तलाई परस्पर लखेट्दै दमन गर्दै लैजाने ढंगले उद्योग गर्दै लगेको पद्धति त्यो उद्योग र अभ्यास पद्धतिसित सायद मिलेको छ, भनी सम्झनु सकिने देखिन्छ । बोधिसत्त्वले त्यसबेला दाह्या किटेर चित्तले चित्तलाई परस्पर जबर्जस्त लखेट्दै दमन गर्दै रहनु अति नै कष्टकर थियो भनेका थिए रे । कष्ट भएको कारणले काखीबाट पसिना समेत बहँदै आयो भनिएको छ । तर त्यस प्रकारले कष्ट हुने गरी उद्योग गरेका भए पनि ज्ञान विशेष धर्म विशेष चाहिँ लाभ गरेका थिएनन् ।

श्वास प्रश्वास रोकेर अप्राणक ध्यान प्रवेश

चित्तले चित्तलाई दमन गर्ने विधिद्वारा ज्ञान विशेष धर्म विशेष अझ पनि लाभ नहुँदा बोधिसत्त्वले “श्वास प्रश्वासलाई रोकिकन श्वास प्रश्वास विनाको अप्राणक ध्यानमा प्रवेश गनु पाए कति असल हुने” भनी विचार

गर्नुभो । त्यसरी सोचेर मुखबाट अनि नाकबाट पनि श्वास-प्रश्वास बाहिर निस्कन नसकिने गरी दवाएर राख्नुभो । त्यतिबेला कानका प्वालबाट जबर्जस्त अटस-मटस गरी निस्केको वायुको आवाज यस्तै थियो भनिन्छ, जस्तो आगो फुक्दा भाँटी (खँलासी) बाट हावा निस्केको आवाज हुँदैछ । त्यसबाट शरीरमा पोलेको भैं कष्ट भइरह्यो भनिन्छ । तैपनि बोधिसत्वले छोड्नु भएन, सिथिल गर्नु भएन । मुखबाट र नाकका प्वालबाट अनि कानका प्वालबाट समेत हावा निस्कन नसकिने गरी बन्द गरेर रोकौ राख्नुभो । तब त्यसबेला अत्यन्तै तीव्र वायु ब्रह्मरन्ध्रमा चढेर माथि ठेलिरहन थाल्यो । त्यसो हुँदा एकजना शक्तिशाली मानिसले मुडकीले घुस्सा दिई हिर्काए जस्तै दुख्ने गथ्यो । त्यसपछि शक्तिशाली मानिसले छालाको डोरीले टाउको बाँधेर जोडतोडले बेरिदिए जस्तै दुख्यो भनिन्छ । फेरि वायुले भित्र पेटमा पनि जबर्जस्त घोंचेर मासु काट्ने चुपिले मासु काटेर लगे भैं साह्रै नै दुख थाल्यो; अनि फेरि जिउभरि नै घोचै ठेलिरहेकोले अग्नि-कुण्डमा परेर वा अग्नि-शिखामा पोलिएर बस्नु परे भैं जिउभरि नै अतितीव्र रूपले पोलिरहेको थियो भनिएको छ । त्यसरी पोल्ने हुनाले कष्टले गर्दा बोधिसत्व भुँइमा लड्न गई चलमलाउन नसक्ने भएर बसे । त्यसो भइरहेको अवस्था देख्ने कतिपय देवताहरूले “श्रमण गौतमको मरण भयो” भन्न थाले । कुनै कुनै देवताहरूले चाहिँ “मरण भएको त छैन, मरण होला जस्तो भइसकेका छन्” भने रे । कतिपय देवताहरूले “मरण भएको पनि होइन, मरण हुन आँटेको पनि होइन, त्यसरी चलमल गर्न र हेर्न नसक्ने भइरहेको उत्तम अरहन्त पुद्गलहरू रहने (विहार) गर्ने नै हुन् ।” भनी भने रे । तर त्यस प्रकारले दुःख-कष्ट यातना सहित उद्योग र अभ्यास गर्दैमा ज्ञान विशेष अनि धर्म विशेष लाभ भएको चाहिँ थिएन ।

खाद्य-पदार्थ सेवन नगरी दुष्करचर्या

बोधिसत्वले तब “खानपान बिल्कुलै छोडेर आचरण गर्न पाए कति राम्रो” भनी विचार गरिहाल्नु भो । त्यो विचार थाहा पाएका देवताहरूले, “आयुष्मान गौतम, खाने-पिउने पूरापुरी नै त्याग्नु त हुन्न, त्याग गर्नुभो भने हामीले आयुष्मानको शरीरमा रोमकूपबाट दिव्य ओज भरिदिन पर्ला, त्यो दिव्यओजद्वारा आयुष्मान गौतमले यापन गरिरहनु पर्नेछ” भने । त्यसबेला बोधिसत्वले यसरी विमर्शन गर्नुभो- “म बिल्कुलै खाने-पिउने सेवन गर्ने छैन

भनेर पनि स्वीकार गरिरहनेछु, देवताहरूले रोमकूपबाट भरिदिएको दिव्य ओजले जीवन निर्वाह गरिबस्नपन्थो भने खाद्य-पदार्थ सेवन गर्ने छैन भनी मैले स्वीकार गरे को ढाँटेको भैं हुनेछ” भनी विमर्श गर्दै “दिव्य ओज भरिदिनु मलाई आवश्यक छैन” भन्दै ती देवताहरूलाई निषेध गरिदिनुभो । त्यसरी निषेध गरेपछि, बोधिसत्वले कम मात्रामा खाने-पिउने सेवन गर्न थाल्नुभो । कहाँसम्म कति कम्ती गरे भने एक हत्केलाको पसर जति मात्र गुडागुडीको रस सेवन गर्ने गरी कम्ती गर्दै लानुभो । अर्थात् चार पाँच चमचा भरि जति मात्र हुने त होला । प्रतिदिनका लागि त्यसरी एकहत्केलाको परभरि जति मात्र अन्न-रसले जीवन निर्वाह गर्नुभो । त्यस प्रकारले जीवन निर्वाह गर्दै रहनुहुँदा बोधिसत्वको रूपकाय शरीर रगत-मासु घट्दै गएर दुब्लाउन थाल्नुभो । छाला, नसाहरू र हाडमात्र बाँकी रह्यो । डँडाल्को (मेरुदण्ड) का जोडनीहरू माथि-तल सरेर कतै अग्लो कतै होचो देखिएर डल्ला-डल्ला परे भैं भान हुन्थ्यो । करडे हाडहरू पनि चुच्चिएर बाहिर उठेका भैं भएर सम्म नदेखिने भइरहेथ्यो । दुष्कर-चर्याको मूर्ति र तस्वीरहरू हेरेकै होला । त्यस्ता मूर्ति र चित्र भैं भइरहेका थिए । आँखा पनि भित्र पसेर गहिरो प्वाल जस्ता भएका थिए । एक प्रकारले कुवा भित्र पानी देखिने भैं भइरहेका थिए । शिरको छाला पनि कलिलो लौका टिपेर घाममा सुकाइ राखेकोले खुम्चिएर कक्रक्क परे जस्तो भइरहेथ्यो । शरीर कति दुब्लाएको थियो भने पेटमा हातले छोएर हेर्दा पछाडिको डँडाल्कोको हाड भेटिने, अनि डँडाल्कोको हाड छोइहेर्दा पेटको छालासम्म नै भेट्न सकिने भएको थियो । त्यसरी अत्यन्तै दुब्लाउँदै जानु भएको खानपान कम्तीहुँदै गएको हुनाले नै थियो । दिसा-पिसाब गर्न थाल्दा पनि साह्रै पनि सास्ति-कष्ट पाइकन घोटो पर्ने गरी लड्न जान्थे ।

उनको रूप अत्यन्तै दुब्लाएर गएकोले कतिपय मानिसहरूले, “आयुष्मान गौतमको रूप-रंग कालो छ” भन्ने गर्थे । कसै कसैले, “रूपरंग केही पहेंलो-पहेंलो देखिन्छ” भन्थे । फेरि कसैले “सुकेको (पिल्सिएको) माछाको रंग भैं नीलो र अलि कालो-कालो रहेछ” पनि भन्थे । खानु-पिउनु एकदमै कम हुँदै गएको कारणले पहेंलो-चाँ कलो अति विशुद्ध प्राकृतिक रूप-रंग समेत विकृत भएर गएको भन्न पन्थो ।

पनि रहेन । चित्तमा रहेका सम्पूर्ण फोहर बन्धनबाट मुक्त भएकोले शान्त, शीतल अवस्था प्राप्त हुन्छ । नजिक बसेर सास्ती दिइरहने क्लेशहरु नरहेकाले मन थाक्ने स्वभाव पनि रहेन । मनलाई पोलीरहने क्लेशहरु नरहेकाले शरीरमा राप र ताप रहेन । अत्ति नै शीतल शान्त अवस्था प्राप्त हुन्छ ।

जोरा नभएको (अद्वितीय) सुख :-

क्लेशधर्मबाट अलग नभएका व्यक्तिहरूलाई क्लेशले सँगै बसी सास्ती गर्छ भन्ने भनाई छ । सास्ती खाइरहनु पथ्यो भने त्यो व्यक्ति थाक्ने नै भयो । बन्धनमा पर्ने नै भयो । आगोले पोलाइरहनु पर्ने व्यक्तिलाई पोले नै भयो । सास्ती गर्ने क्लेश नहुने वित्तिकै शरीर आनन्दित हुन्छ । पोलिरहने क्लेश नहुने वित्तिकै शरीरमा शीतल छाउँछ । अत्ति नै उत्तम विषय हो । त्यसरी अभ्यास गरेर नामरूप धर्म छुटाई छुटाई थाहा पाएर आउने देखि लिएर क्रमिक रूपमा ज्ञान वृद्धि भएर आउँछ । उत्पत्ति विनाश चाँडै चाँडै देखिने ज्ञानमा पुग्यो भने राम्रो, असल चित्तहरु पनि अधिक मात्रमा वृद्धि भएर आउँछ । एकसंग अर्को गर्दै अधिक मात्रमा सम्बन्ध पनि गाँसिएर आउँछ । यथाभूत ज्ञान पनि वृद्धि भएर आउँछ । नयाँ नयाँ उत्पत्तित आरम्भणहरूलाई पनि शुरुदेखि अन्तसम्म स-साना आरम्भणहरु सम्म पनि भाविता गर्न सक्छन् । आफुले गरेको काममा दक्ष भई दृढ रूपमा भाविता गर्दै लान सक्थो भने चित्त अत्ति नै प्रसन्न प्रफुल्ल हुन्छ । चित्त शुद्ध र स्वच्छ भइरहने अवस्थामा शरीरबाट तेज निस्कने हुन्छ । सन्तुष्ट हुने प्रीति पनि उत्पन्न हुन्छ । क्लेशरूपी अग्नी नभएकोले शीतल, आनन्द स्वभाव त्यहाँ पाइन्छ । मनमा पनि आनन्द, शरीरमा पनि आनन्द हुन्छ । मन पनि शरीर पनि हल्का र नरम भइरहन्छ । सजिलैसँग भाविता गर्न सक्ने हुन्छ । हल्का, सक्रिय भएर विशेषरूपले नै दक्ष हुने स्वभाव पनि वृद्धि हुन्छ । त्यस्तो अवस्था सम्मको सन्तुष्टि प्राप्त हुन्छ । सन्तुष्टिताको कारण प्रकाश, तेज उत्पन्न भई पीति परसद्धि पनि उत्पन्न हुन्छ । मन र शरीरमा अत्ति नै शीतल र आनन्द हुन्छ । “अमानुसी रति होति” भनेको यही भयो । अमानुसी-पञ्चकामगुण बाक्लिका मनुष्यदेवहरु रमाइलो स्वभावको आनन्दसंग समान नभएको, रति-आनन्द, रति-कुशल चित्त र ज्ञान

अभिवृद्धिबाट छुटकारा नै पाउने नसकिने असमान (अतुलनीय) आनन्द, होति - वृद्धि हुन्छ ।

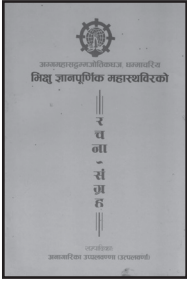
वितर्क भनेको ताक्ने स्वभाव :-

ताक्ने, निशाना लगाउने स्वभाव, लक्षित गर्ने स्वभावलाई “वितर्क” भनिन्छ । वितर्क लौकिक ध्यानमा पनि एक ध्यानाङ्गको रूपमा समावेश भइरहेकोले र ध्यानमा शक्ति समावेश गर्नको लागि गम्भिर रूपमा ताक्ने, निशाना लगाउने भन्ने अर्थलाई लिनुपर्छ । व्यावहारिक रूपले अभ्यास गर्ने क्रममा फुलेर आउने अवस्थामा यो फुलेर आइरहेको नै हो भनी विचार गर्ने त ? सुक्ने अवस्थामा पनि यो सुकिरहेको नै हो भनी विचार गर्ने त ? मनमा लिइरहने त ? चंक्रमण गर्ने बेलामा पनि खुट्टामा मन दृढ रूपमा राखी उठाइरहेको त ? सारिरहेको त ? बसाउँदै त भनी यसरी विचार गरी मनमा लिइरहने त ? यसरी मनमा विचार उत्पन्न गरीरहने होइन । गहिराई सम्म ताकिरहने, निशाना लगाइरहने लक्षित गरिरहनुलाई भनिएको हो ।

खुलस्त, छर्लङ्ग फराकिलो बनाइ दिने स्वभाव :-

ताकिरहेको कारणले चित्त स्वच्छ हुन्छ । चित्त फैलिने गरी खुलस्त, छर्लङ्ग फराकिलो भइरहने हुन्छ । ग्रन्थमा वितर्कलाई “विप्फारवा” भनिराखेको पाइन्छ । चित्तस्स विप्फारवा । चित्तस्स-आफुसंग सम्प्रयुक्त भइराखेको चित्तलाई, विप्फारवा- खुलस्त, छर्लङ्ग फराकिलो बनाई, हलचल गरिदिने स्वभाव पाइन्छ । खुलस्त, छर्लङ्ग हुने गरी, हलचल हुने गरी, फाराकिलो बनाइदिन सक्छ भनिएको भयो । यो त्यो विचार गरी, यो त्यो सोचेर, यस्तो कल्पना गरिरहने व्यक्तिको चित्त स्वच्छ भइरहेको, छर्लङ्ग भइरहेको कारणले अवेरसम्म पनि निदाउन नसकेकोलाई हेरौं । केही पनि विचार गर्ने, कल्पना गर्ने स्वभाव नभएका व्यक्तिहरूमा अलिकता निन्द्रा आए जस्तो भयो भने सिरानमा टाउको बिसाउने वित्तिकै सजिलैसंग निन्द्रा लाग्दछ । मन यता उता दौडिरह्यो, उडिरह्यो आदि इत्यादि भएर मन नियन्त्रण नभएका व्यक्तिहरूमा, कल्पना धेरै भएका कारण अवेर सम्म पनि निन्द्रा लाग्दैन ।

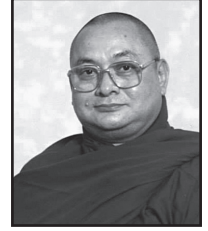
बाँकी अर्को अंकमा....

सुख र शान्तिको अचूकपथ

डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिग महास्थविर

अगमहापण्डित, अगमहासद्वम्मजोतिकधज, धम्माचरिय

यो संसार अनौठो छ, गजबको छ विचित्र छ। यहाँ दिनहुँ सबै प्रकारका सयौं घटनाहरू घटिरहेका हुन्छन्, अनकौं रूपाकृति लिएर। तर तिनीहरूलाई खास तौरमा विभेद गर्ने हो भने स्पष्ट अनुभूतिको आधारमा त्रिविध प्रकारले विभेद गर्न सकिन्छ, दुःखद, सुखद एवं मध्यस्थ रूपमा।

दुःखद घटनाहरू कसैलाई मनपर्दैनन्। सुन्न पनि चाहन्छन्। तै पनि तिनीहरूबाट बिल्कुल मुक्त पनि त हुन सक्तैनन्। त्यसैमा प्राणीहरू रूमल्लिरहेका हुन्छन्, अल्भिरहेका हुन्छन्, बेरिरहेका हुन्छन्। छुटकारा पाउन चाहेर पनि छुट्न सक्तैनन्। सुखद घटनाहरू सबैलाई प्रिय मनाप हुन्छन्, तर तिनीहरू क्षणिक मात्रको लागि हुन्छन्। मध्यस्थ घटना सामान्यतः अनुभवमा उतार्न सजिलो देखिँदैन। तसर्थ जीवनको प्रत्येक घडीमा घटीरहने घटनाहरू त दुःखद घटनाहरू नै हुन्छन् चाहेर पनि न चाहेर पनि। त्यसबाट कोही पनि सांसारिक प्राणी बच्न सक्तैनन्, श्रमण ब्राह्मण, राजरंक, धनी गरीब, उँचनीच, विज्ञ मूर्ख जस्तोसुकै किन नहोस्।

किन होला ! के हामीले आजसम्म यस विषयमा गम्भीर सोचाई र गहन अध्ययन गर्न सकेका छौं र ? यसको सकारात्मक उत्तर पाउनु भन्दा नकारात्मक उत्तर नै अधि सर्ला जस्तो हामीलाई लाग्छ। किन भने हाम्रो सम्पूर्ण जीवन नै त्यस दिशातिर उन्मुख भइराखेको छ, जहाँ कुनै किसिमको वातावरण नै छैन, जसबाट हामीमा त्यो जिज्ञासा जागोस् जसले गर्दा कि हामीलाई त्यस विषयमा अध्ययन गर्ने उत्सुकता सजिलैसित उम्रेर आओस्।

आजको संसार प्रायसः भौतिकवादमा आधारित

छ। पंच इन्द्रियद्वारा जे जति अनुभवजन्य कुरा हो त्यसैमा आज सुखको खोजीनीति भइराखेको छ। दर्शनजन्य सुख, श्रवण, घ्रायण, आश्वान एवं स्पर्श जन्य सुख पाउनको लागि मानिस लगायत साराका सारा प्राणीहरू तँछाड् मछाड् डगुदैँछन्, धावन गर्दैँछन्, संसरण गर्दैँछन्। त्यसैको निमित्त उनीहरूले पसिना बगाउँदैँछन्। मुटु धुक्धुक्याउँदैँछन्। लडीबुडी खेल्दैँछन्। पाएँ पाएँ, पाउन आँटे पाउन आँटे जस्तो भान त उनीहरूमा आउँदा रहेछन्, तर पूर्ण उपलब्धि चाहिँ अबै निकै टाढा नै परिराखेका देखिँदा रहेछन्। मृगतृष्णालाई पानी सम्झी तिरमिरे घाममा पानीको प्यासले मरुभूमिमा डगुरिरहेका मृगहरू जस्तै। ती मृगहरूले पानी कहाँ पाउनु र, त्यहाँ त खालि बगिरहेको पानीको झलक मात्र छ, सूर्यको तापले निस्किराखेको बालुवाको राप मात्र छ, खास पानी कहाँ छ र ! त्यसैले ती डगुरिरहेका मृगहरू एकातिर पानीको तिर्खाले दुःख पाइराखेका हुन्छन् भने अर्कोतिर स्वाँ स्वाँ फवाँ फवाँ डगुदैँ डकावटले चूरभइकन दुःख भेलिराखेका हुन्छन्। विवेकको ज्योति न जगाई त्यसै रूपमा डगुरिरहने उनीहरूको आखिरी स्थिति के होला त्यो सहजै स्पष्ट देखिन्छ।

त्यस्तै यस संसारमा प्राणीहरू पनि पञ्चकाम विषयहरूको ठेक र प्यासले छटपटिरहेका छन्। त्यसैमा आशक्त र मूर्छित भई त्यसको रसास्वादन र त्यसबाट पाउने सुखको तृष्णाले रातोदिन गुट्टुमटिरहेका छन्। तै पनि कुनै सन्तोषको आभास रत्तिभर पनि उनीहरूले आफ्नो अनुभूतिमा उतार्नसकेका छैनन्। मरीमेटी त्यसको निमित्त उनीहरूले विभिन्न क्षेत्रमा विभिन्न तरिकाले सुख अपनाउन खोजिरहेका छन्। सुख त केही मात्रामा छन् त

छ होला । तै पनि त्यो कुष्ठरोगीको आगो ताप्ने खालको सुख देखिन्छ ।

प्राणीहरुमा कामसुखको भोक र प्यास तृष्णाले गर्दा उनीहरुको आँखा रमाइला रमाइला रूपमा रमाउँछन्, रूपलाई हेरिरहन चाहन्छन्, त्यसैमा उनीहरु आशक्त छन्, अनुरक्त छन् । उनीहरुको कान कर्णाप्रिय शब्दहरुमा रमाउँछन्, शब्द सुनिरहन चाहन्छन्, त्यसैमा आशक्त छन्, अनुरक्त छन् । नाकलाई पनि सुवासित गन्धहरु मन पर्छन्, वास लिइरहन चाहन्छन्, त्यसैमा आशक्त छन्, अनुरक्त छन् । जिभ्रो पनि स्वादिलो स्वादिलो रसमा रमाउँछन्, स्वाद लिइरहन चाहन्छन्, त्यसैमा आशक्त छन्, अनुरक्त छन् । सुखस्पर्श लिन शरीर तमिसरहेका हुन्छन्, त्यसमा रमाउँछन्, सुखस्पर्श लिइरहन चाहन्छन्, त्यसैमा आशक्त छन्, अनुरक्त छन् । यी कुराहरु जम्मै प्राणीमात्रको प्रत्यक्षीकृत अनुभवजन्य कुरा हुन् । यी आँखा, कान, नाक, जिभ्रो र काय भन्ने शरीर रूप, शब्द, गन्ध, रस र स्पर्श भन्ने काम विषयमा अतिक्षुब्ध अतिलुब्ध भई हरहमेशा रमाइरहन्छन्, कुष्ठरोगीको आगो ताप्ने प्रक्रिया जस्तो ।

आफ्नो न राम्रो व्यसन वानि व्यहोरा क्रियाकलापको कारणले आफ्नो असंयमता र खराब लट्ले गर्दा मानिसमा कुष्ठरोगजस्तो घृणास्पद रोग लागेको हुन्छ । जति जति रोग बढ्दै चढ्दै जान्छ, त्यति त्यति नै शरीरका अंगप्रत्यंगहरु खुजल्याउन कन्याउन थाल्छन् । किन कि भित्रि तवरबाट रोगका कीटाणुहरु उठेर आउँछन् । भित्र कीटाणुहरु गतिशील भएर आउँदा अतिशय रूपमा कन्याउँछन्, कन्याए पछि हातले कोर्न थाल्छ । त्यति मात्र सन्तोष हुँदैन, निको हुँदैन । अनि दन्केको आगोको छेउमा गई आगो ताप्न जान्छ । त्यसले कीटाणुहरु हटेर केही छिन साम्य भएजस्तो हुन्छ । कन्याउँदैन । केही क्षणको लागि शान्त मात्र हुन्छ । पटकै रोग निको हुने त होइन ।

त्यस्तै प्राणीहरुको भित्री मनमा तृष्णाको वासना छुपिरहेको घुसिरहेको हुन्छ । जो मानसिक कुष्ठरोग नै हो । त्यसैले आँखाले रूप हेर्दा वा देख्दा हेरिरहन मन लाग्छ, कुष्ठरोग उठेर आएजस्तो । शब्द सुन्दा सुनिरहन

मन लाग्छ । यो पनि रोग उठेर आएको जस्तै हो । गन्ध, रस, स्पर्शहरुलाई पनि यस्तै यस्तै अनुभव गरिरहन मन लाग्छ । ती पनि तृष्णारूपी कीटाणुहरु उठेर आएका नै हुन् । ती कीटाणुहरु उठेर आएपछि रूप हेर्छ, शब्द सुन्छ, गन्ध सुँछ, स्वादिलो रस चाच्छ, सुखस्पर्शको अनुभव गर्छ । त्यो कन्याएको कुष्ठरोगलाई शान्त पार्न आगो तापेको जस्तो होइन र ! एकछिन एकाछाक यसरी भोक प्यासलाई तारिसकेपछि भयो आज त केही गर्दिन भने भन्दै सन्तोष भएको जस्तो भान लिन्छ । सुत्न जान्छ । आगो तापेर कुष्ठरोग शान्त पारेकोजस्तो । एकछिनको लागि तृष्णा शमन हुनगयो । तृष्णा खतम भयो त ? कहाँ हुने नि ! भन् त बढेर आउँछ । जति कोर्यो कन्यो आगो ताप्यो, त्यति त्यति नै कोर्नु कन्याउनु आगो ताप्नुपर्ने भएर आउँछ । त्यसैले यसको आदि अन्त छैन, हुँदैन । होइन त !

त्यसैले होला भगवान् बुद्धले कामविषय सम्बन्धी सुखलाई स्पष्ट भल्काउन उपरोक्त उदाहरण दिइ यथार्थता बोध गराउन खोज्नु भएको ।

तसर्थ भौतिकवादमा आधारित भौतिक सुख वास्तविक एवं यथार्थ सुख होइन । विपर्यास धर्मस्वभावको कारणले मात्र प्राणीहरुले यसलाई स्वादिलो र रसिलो थानिराखेका रहेछन् ।

सुखद् घटनाहरु प्राणी मात्रले रुचाउँछन् । त्यसमा उनीहरुको चित्त रमाएका हुन्छन् । भुलिएका भुकिएका हुन्छन् । बुद्धको उपदेशको आधारमा खास सुख पाउन मानिसमा आध्यात्मिक तत्वमा आधारित शुद्ध स्वच्छ र निर्मलता हुनु अत्यावश्यक देखिन्छ । ती विना वास्तविक एवं यथार्थ सुख पाउन गाह्रो मात्रै होइन सम्भाव्य पनि देखापर्दछ ।

त्यो निर्मलता प्राप्तिको लागि र अनन्तकाल देखिको तृष्णारूपी कुष्ठरोगलाई सँधैको निमित्त निको पार्न त्यसैले तथागतले मध्यम प्रतिपदाको प्रतिपादन आचरणार्थ भावनार्थ वृद्धि वैपुल्यार्थ गर्नुभएको स्वभाव सिद्ध छ । अन्तर्चक्षु उत्पादनको लागि, ज्ञान उत्पादनको लागि, मानसिक विकार क्लेशशमनको लागि, विशिष्टज्ञान

लाभको लागि सम्बोधिको लागि र निर्वाणको लागि ।

ती मध्यम प्रतिपदा आठ प्रकारका छन्; जस्तै : सम्यग्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यग्वचन, सम्यक्कर्मन्त, सम्यग्+आजीविका, सम्यग्व्यायाम, सम्यक्स्मृति र सम्यक्समाधि ।

“सम्यग्दृष्टि” भनेको सहीदृष्टि, यथार्थज्ञान हो । केमा सहीदृष्टि हुनु त नि ? सर्व प्रथम कर्म, कर्मफललाई जान्ने कर्मस्वकत्वज्ञान, दोश्रो विषयना ज्ञान, तेश्रो मार्ग र फलज्ञान, यी ज्ञानहरूमा क्रमशः सही रूपमा ज्ञान हुनु सम्यग्दृष्टि हो । यो दृष्टि लाभ हुनाले रोग अन्त हुन्छ, द्वेष शान्त हुन्छ, मोह निर्मूल हुन्छ ।

“सम्यक्संकल्प” ले काम, व्यापाद र विहिंसा जस्ता कृण्ठित कुत्सित मिथ्यासंकल्पहरू चिन्तन मनन नगरी विषय वासना सम्बन्धी सबै संकल्प त्यागी नैष्कर्म्य, मैत्रीपूर्ण अव्यापाद करुणापूर्ण अविहिंसा जस्ता उच्च प्रतिष्ठित प्रशंसनीय चिन्तन मनन गर्छ ।

यसरी यस मार्गले राम्ररी सही रूपमा विचार गर्छ, चिन्तन गर्छ । यो जीवन नाम र रूपको जीवन हो । यो विलाएर जान्छ । त्यसैले अनित्य हो । विस्तारै विस्तारै जीर्ण हुन्छ, यदि त्यसो न भए यो स्थिर रहन्थ्यो; तर अब जीर्ण भएर आएको छ । यसमा स्थिर छैन । सधैं विनाशशील भएकोले अवश्यमेव दुःख हो । केही सारत्व नभई स्थिरत्व नभएकोले अनात्म रहेछ, भन्ने सहीविचार सम्यक्संकल्पद्वारा उब्जेर आउँछ ।

“सम्यग्वचन” भूठ बोल्नु, चुगली गर्नु, कडा बोलिवचन प्रयोग गर्नु र व्यर्थको कुरा गर्नु जस्ता मिथ्या-वचन वचीदुश्चरित्र त्यागी सत्यनिष्ठ, कर्णप्रिय मैत्रीवर्द्धक लाभप्रदत्त कुरा गर्नु हो । यो धर्म वा मार्ग अपनाउँदा कहिल्यै पनि नराम्रो बोलिवचन बोल्दैन । बोल्न मन नपरे चुप लागेर एकचित्त गरी बस्ने छ, तर नराम्रो वचन भने प्रयोग गर्दैन । कुरै गरे अनित्य, दुःख, शील, समाधि र प्रज्ञा सम्बन्धी कुरा गर्ने हुन्छ ।

“सम्यक्कर्मन्त” हिंसा, चोरी मिथ्याचार र व्यभिचार जस्ता मिथ्याकर्म कायदुश्चरित्र त्यागी अन्य प्राणीहरूको दीर्घायु हुने, निरोगी हुने, औषधोपचार गर्ने

अस्पताल आदि खोल्ने, अरूहरूको सम्पत्ति सुरक्षा गरिदिने दान दिने, सरसफाइ गर्ने, बाटो घाटो बनाउने मरम्मत गर्ने विहार मन्दिरहरूको रेखदेख सफासुघर राख्ने आदि काम गर्ने हुन्छ । यसले नराम्रो काम कहिल्यै गर्दैन । विरत भएर बस्छ । कामै गर्नुपरे उपदेश दिने, ध्यान भावना गर्ने, धर्माचरण गर्ने धर्मको चिन्तन मनन गर्ने काम गर्ने हुन्छ ।

“सम्यग्आजीविका” यसले अधर्म अन्याय र अत्याचारपूर्ण जीवन बिताउँदैन । पंचशील भंगहुने गरी कुनै काम गर्दैन । भिक्षु श्रमण साधुसन्त भए भिक्षाटनद्वारा जीविका गर्ने हुन्छ । धार्मिकपूर्वक भिक्षाटन गर्छ । फूल फुल्याउने पुल पुल्याउने गर्दैन । दिए जय जयकार नदिए सराप पनि दिदैन । छल कपट माया देखाइ भिक्षाटन गर्दैन । स्वाँग ध्याँग गरी भिक्षा लिदैन । गृहस्थ भए भने ‘अहं, हामीले अन्याय अत्याचार गरी जीविका चलाउँदैनौं, जे जति सम्पत्ति हुन्छ, ती जम्मै छाडेर जाने छौं । अधार्मिक रूपले कमाएको सम्पत्तिले लालन पालन गर्ने भने पनि यो शरीर सधैं टिक्ने होइन; यस्तो शरीरलाई बचाउन अधार्मिक रूपमा सम्पत्ति स्याहाररेर अधार्मिक रूपमा मरेर अत्याचारपूर्ण जीवनमा पुगने बेला भोगनुपर्ने दुःख कसले भोग्लान् र ! यसै नाम र रू नै होइन र ! त्यसैले अधार्मिक जीवन बिताउने छैनौं भनी सम्यग् जीवन बिताउँछ ।

“सम्यग्व्यायाम” को आफूमा नभएको नराम्रो क्रियाकलाप कुनै हातलमा पनि नहुन दिने, भएको नराम्रो काम फेरि नहुन दिने, नभएको राम्रो क्रियाकलाप उत्पादन गराई भएकोलाई पनि पूर्ण सिद्धित्वमा पुऱ्याउन अवरिल रूपमा गतिशील भई प्रयत्न गर्ने स्वभाव हो । यसले उद्योग गर्दै लान्छ; बारबार प्रयास गर्दै जान्छ; जीवनमा सततः भाविता गर्दै लानु, बहुलीकृत गर्दै लानु, दोहऱ्याइ तेहोऱ्याइ उदद्योग गर्दै लानु यसको प्रकृति हो । नाम रू धर्म माधि अनित्य, दुःख, अनात्म प्रकट हुनेगरी यसले फेरि फेरि उदद्योग गर्दै जान्छ ।

“सम्यक्-स्मृति” स्मरण गर्दै लाने, होश राख्दै जाने यसको स्वभाव हो । यसले अनित्य दुःख अनात्मलाई स्मरण गर्दै लान्छ । यो अनित्य दुःख अनात्म विषय अनन्तकालदेखि असंख्य जन्म देखि अविदचाले गर्दा न

जानिएको स्वभाव हो। बिल्कुल अन्धोपन यस अविदचामा छ। यी नाम र रूप धर्महरु एकनाशले विनाश भइरहेका यसले देख्दैन। यो विनाशलाई नै राम्रो थानी अल्कि आएको छ।

अविदचाले नदेखिनेगरी छोपीराखे जस्तै तृष्णाले पनि लोभ्याइराखेको छ। अविदचा र तृष्णाले हामीलाई सास्ति दिँदै छ। यो स्कन्ध शरीरलाई श्रृष्टि गरेर यसले दुःख दिइराखेको छ। यी नाम रूप धर्मलाई कर्म संगसँगै उत्पन्न गराई यातना दिँदै छ। अपाय दुर्गतिमा पर्नुपर्ने पनि यी अविदचा र तृष्णाले गर्दा नै हुन्। यसरी अति यातना र सास्ति दिने यी हुन् भन्दै जम्मैलाई स्मरण गर्दै हाम्रा यी स्कन्धशरीर अस्थिर र अनित्य रहेछन्, शारीरिक र मानसिक दुःखले भरेका रहेछन्, शरीर र मनले दुःखी नभई सुख पाउँदै छौं भनेता पनि एकैनाशले विनाश हुँदै गइरहेको यो दुःखधर्म रहेछ, हाम्रा स्कन्ध शरीरमा भित्र बाहिर सबैमा विचार विमर्श गरेर हेर्दा केही पनि सार तत्व पाउन नसकी अनात्म स्वभावधर्म मात्रै रहेछ भनी यस प्रकार सम्यक्समृतिसे स्मरण गर्दै लगिराखेको हुन्छ।

“सम्यक्समाधि” यो स्थिर छ। यसले नाम रूप धर्म सबै अनित्य दुःख अनात्म नै रहेछ भन्नेलाई प्रत्यक्षत हेरिराखेको हुन्छ। एकाग्रतामा पुगी दृढतापूर्वक भाविता

गरिराखेको हुन्छ। त्यसरी विपश्यनाज्ञान सम्यग्दृष्टि सहित आर्यअष्टांगिक मार्गलाई बारबार बृद्धिगर्दा राग घट्दै गएको, दोष विलाउँदै गएको मोह सेलाउँदै गएको देखिन्छ। जति जति यसको अभिवृद्धि हुँदै जान्छ, पत्र पत्र भई खपिँदै आएका रागहरु यस विपश्यना ज्ञानद्वारा एकदम जोरतोरले प्रयत्नपूर्वक दबाउँदै लानाले कम हुँदै घट्दै गएको, अविदचा र तृष्णा पनि विलाउँदै सेलाउँदै गएको स्पष्ट भल्किन्छ र अन्तमा राग निर्मूल भएको दोष नष्ट भएको मोह जडैदेखि उखेलिएको र आश्रवरहित अरहन्तत्वमा पुग्नसक्ने भएको समेत यसद्वारा स्पष्ट हुनआउँछ।

वस्तुतः यसरी मध्यम प्रतिपदा आचरणले ज्ञानचक्षुको निर्माण हुनजान्छ। विपश्यना ज्ञानदेखि माथि चढेर मार्गफलज्ञानलाई पनि निर्माण गर्दछ। सम्पूर्ण क्लेशलाई शमन गर्ने चतुसत्य धर्मलाई विशिष्टज्ञानले बुझ्ने, त्यसैलाई कुनै त्रुटी विना सही रूपमा जँने सम्पूर्ण दुःख शान्त भएको निर्वासम्म पुऱ्याइदिने यो आचरण हो र यसैबाट पूर्णसुख र अनन्त शान्तिको स्वानुभूतिपूर्ण साक्षात्कार पनि हुन्छ। तसर्थ यो नै सम्पूर्ण दुःखशमन र दमनको सही मार्ग अचूक पथ हो। सुभ लाभको सच्चा पद्धति हो।

मूर्खहरुले आफैलाई शत्रु बनाएर पाप कर्म गर्छन्,
त्यही पाप कर्मको कटु-फल पछि आफैलाई प्राप्त हुन्छ ।

- धम्मपद ६६

“एकका लागि सबै सबैका लागि एक”

विकास बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

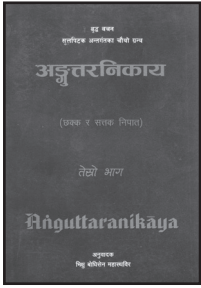
महालक्ष्मी न.पा.-०६, सिद्धिपुर, ललितपुर, ५५८१९६६

हाम्रा सेवाहरु :

१. साधारण बचत	१०%
२. नियमित बचत	१०%
३. आवधिक बचत	
६ महिना	११%
१ वर्ष	१३.५%
२ वर्ष	१४%
३ वर्ष	१४.५%

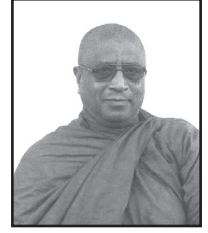
ऋण सेवा:

१. घरजग्गा धितो तथा व्यवसाय ऋण	१६%
२. मुद्दती धितो ऋण मुद्दती	ब्याज + २%
३. साना तथा घरेलु व्यवसाय ऋण	१७%
४. जमानी	१८%
५. शैक्षिक	१५%

अङ्गुत्तरनिकाय

भिक्षु बोधिसेन महास्थविर
अनुवादक

९. निब्बेधिकसुत्त

६३. “भिक्षुहो ! छिचोल्न सक्ने विषय तथा धर्म विषयलाई लिएर उपदेश दिन्छु । त्यसलाई सुन, राम्रोसित मनमा धारण गर; भन्नेछु ।” हवस्, भन्ते ! भनी ती भिक्षुहरूले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिए । भगवानले यसरी भन्नुभयो—

“भिक्षुहो ! छिचोल्न सक्ने धर्म विषय भनेको के हो ? कामनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, कामनाका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, कामनाका नानात्वलाई जान्नु पर्छ, कामनाका प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, कामनाका निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि कामनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“वेदनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, वेदनाका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, वेदनाका नानात्वलाई जान्नु पर्छ, वेदनाका प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, वेदनाका निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि वेदनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“संज्ञालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, संज्ञाको मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, संज्ञाको नानात्वलाई जान्नु पर्छ, संज्ञाको प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, संज्ञाको निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि संज्ञाको निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“आश्रवलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, आश्रवको मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, आश्रवको नानात्वलाई जान्नु पर्छ, आश्रवको प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, आश्रवको निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि आश्रवको निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“कर्मलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, कर्मको मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, कर्मको नानात्वलाई जान्नु पर्छ, कर्मको प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, कर्मको निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि कर्मको निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“दुःखलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, दुःखको मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, दुःखको नानात्वलाई जान्नु पर्छ, दुःखको प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, दुःखको निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि दुःखको निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।

“कामनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, कामनाका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, कामनाका नानात्वलाई जान्नु पर्छ, कामनाका प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, कामनाका निरोधलाई जान्नु पर्छ, कामनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।’ यसरी जुन यो भनेको हुँ, यो कुन अर्थलाई लिएर भने ? यी पाँच प्रकारका, भिक्षुहो ! काम गुणहरू छन्— चक्षुले हेर्ने रूप जुन अनुकूल, मनोनुकूल, प्रियकर, काम्य र रञ्जनीय हुन्छन् । श्रोतले शब्द श्रवण गर्ने..... घ्राणले गन्ध लिने.... जिह्वाले रस लिने..... शरीरले स्पर्श गर्ने जुन अनुकूल, मनोनुकूल, प्रियकर, काम्य र रञ्जनीय हुन्छन् । तर भिक्षुहो ! यो कामनाहरू होइनन्, आर्य-विनयमा त यसलाई कामगुण भनिन्छ—

“सङ्कप्परागो पुरिसस्स कामो,

नेते कामा यानि चित्रानि लोके ।

सङ्कप्परागो पुरिसस्स कामो,

तिट्ठन्ति चित्रानि तथेव लोके ।

अथेत्थ धीरा विनयन्ति छन्द”न्ति ॥

“पुरुषको सराग संकल्प नै यथार्थमा कामना हो । लोकको चित्र विचित्र विषय कामनाहरू होइनन् । पुरुषको सराग संकल्प नै यथार्थमा कामना हो । लोकमा चित्र विचित्र विषयहरू त उसरी नै बनेएको हुन्छ । पण्डितहरू यसैको विषयमा आफ्नो इच्छालाई वशमा राख्ने गर्छ ।”

“भिक्षुहो ! कामनाको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ? भिक्षुहो ! स्पर्श, कामनाको मूल उत्पत्ति हो ।

“भिक्षुहो ! कामनाका नानात्व भनेको के हो ? पृथक छन्, भिक्षुहो ! रुपका कामना, पृथक छन् शब्दका

कामना, पृथक छन् सुगन्धितका कामना, पृथक छन् रसका कामना अनि पृथक छन् स्पर्शका कामना । भिक्षुहो ! कामनाका नानात्व भनेको यही हो ।

“भिक्षुहो ! कामनाका प्रतिफल भनेको के हो ? भिक्षुहो ! जुन कामनानुसार पुण्यद्वारा पाउने वा अपुण्यद्वारा पाउने फल स्वरूप हो, तहाँ तहाँ जन्म लिनेछ । भिक्षुहो ! कामनाका प्रतिफल भनेको यही हो ।

“भिक्षुहो ! काम निरोध भनेको के हो ? स्पर्शको निरोध नै, भिक्षुहो ! कामको निरोध हो । निम्नोक्तानुसार जुन कि यो आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग काम निरोधका मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि, सम्यक संकल्प, सम्यक वाचा, सम्यक कर्मान्त, सम्यक आजीविका, सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति र सम्यक समाधि ।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले कामना (विषय-भोगलाई) जानेको हुन्छ, कामनाका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, कामनाका नानात्वलाई जानेको हुन्छ, कामनाका प्रतिफललाई जानेको हुन्छ, कामनाका निरोधलाई जानेको हुन्छ, अनि कामनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ । उसले यस छिचोलन सक्ने उत्तम जीवन काम निरोधलाई जानेको हुन्छ । “कामनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ.... कामनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ । भनी यो जुन भनेको हुँ, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ ।

“वेदना (अनुभूतिलाई), भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, वेदनाका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, वेदनाका नानात्वलाई जान्नु पर्छ, वेदनाका प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, वेदनाका निरोधलाई जान्नु पर्छ अनि वेदनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ । “वेदनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, वेदनाका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, यसरी जुन यो भनेको हुँ, यो कुन अर्थमा भने ? भिक्षुहो ! यी तीन वेदना हुन्- सुख वेदना, दुःख वेदना र अदुःख असुख वेदना ।

“भिक्षुहो ! वेदनाको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ? भिक्षुहो ! स्पर्श, वेदनाको मूल उत्पत्ति हो ।

“भिक्षुहो ! वेदनाका नानात्व भनेको के हो ? भिक्षुहो ! सामिष सुख वेदना छ, निरामिष सुख वेदना छ, सामिष दुःख वेदना छ, निरामिष दुःख वेदना छ, सामिष अदुःख-असुख छ अनि निरामिष अदुःख-असुख छ । भिक्षुहो ! यसैलालाई वेदनाको नानात्व भनिन्छ ।

“भिक्षुहो ! वेदनाका प्रतिफल भनेको के हो ? भिक्षुहो ! जुन जुन वेदानुसार पुण्यद्वारा वा अपुण्यद्वारा

पाउने फलस्वरूप त्यस त्यसबाट जन्म लिनेछ । भिक्षुहो ! यसैलाई वेदनाको प्रतिफल भनिन्छ ।

“भिक्षुहो ! वेदना निरोध भनेको के हो ? स्पर्शको निरोध नै, भिक्षुहो ! वेदनाको निरोध हो । जुन कि यो निम्नोक्तानुसारको आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग वेदना निरोधका मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि, सम्यक संकल्प, सम्यक वाचा, सम्यक कर्मान्त, सम्यक आजीविका, सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति र सम्यक समाधि ।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले यसरी वेदनालाई जानेको हुन्छ, वेदनाका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, वेदनाका नानात्वलाई जानेको हुन्छ, वेदनाका प्रतिफललाई जानेको हुन्छ, वेदनाका निरोधलाई जानेको हुन्छ, अनि वेदना निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ । उसले यस छिचोलन सक्ने उत्तम जीवन वेदना निरोधलाई जानेको हुन्छ । “वेदनालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ.... वेदनाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ । भनी यो जुन भनेको हुँ, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ ।

“संज्ञालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ.... अनि संज्ञाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ । भनी कुन अर्थमा भनेको हुँ ? भिक्षुहो ! यी ६ प्रकारका संज्ञा हुन्- रूप संज्ञा, शब्द संज्ञा, गन्ध संज्ञा, रस संज्ञा, स्पर्श संज्ञा र धर्म संज्ञा ।

“भिक्षुहो ! संज्ञाको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ? भिक्षुहो ! स्पर्श, संज्ञाको मूल उत्पत्ति हो ।

“भिक्षुहो ! संज्ञाका नानात्व भनेको के हो ? भिक्षुहो ! रूपप्रतिको जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो; शब्दकोप्रति जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो; गन्धकोप्रति जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो; रसकोप्रति जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो; स्पर्शकोप्रति जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो; धर्मकोप्रति जुन संज्ञा हो, त्यो अर्कै हो । भिक्षुहो ! यसैलाई संज्ञाको नानात्व भनिन्छ ।

“भिक्षुहो ! संज्ञाको प्रतिफल भनेको के हो ? भिक्षुहो ! व्यवहारलाई नै संज्ञाको विपाक भन्दछु । जसरी जसरी जानेको हुन्छ, त्यसरी त्यसरी नै व्यवहार गर्ने हुन्छ । यसप्रकारका संज्ञा भएको हुन्छ । भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- संज्ञाको प्रतिफल ।

“भिक्षुहो ! संज्ञा निरोध भनेको के हो ? स्पर्शको निरोध नै, भिक्षुहो ! संज्ञाको निरोध हो । जुन कि यो निम्नोक्तानुसारको आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग संज्ञा निरोधका मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि....सम्यक समाधि ।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले संज्ञालाई यसरी जानेको हुन्छ, संज्ञाका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, संज्ञाका नानात्वलाई जानेको हुन्छ, संज्ञाका प्रतिफललाई जानेको हुन्छ, संज्ञाका निरोधलाई जानेको हुन्छ, अनि संज्ञा निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ। उसले यस छिचोल्न सक्ने उत्तम जीवन संज्ञा निरोधलाई जानेको हुन्छ। “संज्ञालाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ..... संज्ञाका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ। भनी यो जुन भनेको हुँ, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ।

“आश्रवलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, आश्रवका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ..... अनि आश्रवका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ। भनी कुल अर्थमा भनेको हुँ ? भिक्षुहो ! यी तीनप्रकारका आश्रवहरु हुन्- कामाश्रव, भवाश्रव र अविद्याश्रव।

“भिक्षुहो ! आश्रवको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ? भिक्षुहो ! अविद्या, आश्रवको मूल उत्पत्ति हो।

“भिक्षुहो ! आश्रवका नानात्व भनेको के हो ? भिक्षुहो ! नरकमा लैजाने आश्रव रहेको हुन्छ, पशु पंक्षीमा जन्म लिन लगाउने आश्रव रहेको हुन्छ, प्रेत योनिमा जन्म लिन लगाउने आश्रव रहेको हुन्छ, मनुष्य योनिमा जन्म लिन लगाउने आश्रव रहेको हुन्छ, अनि देवलोकमा जन्म लिन लगाउने आश्रव रहेको हुन्छ। भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- आश्रवको नानात्व।

“भिक्षुहो ! आश्रवका प्रतिफल भनेको के हो ? भिक्षुहो ! जब अविद्यानुसारका पुण्यद्वारा वा अपुण्यद्वारा पाउने फल स्वरूप त्यस त्यसबाट जन्म लिनेछ। भिक्षुहो ! यसैलाई आश्रवको प्रतिफल भनिन्छ।

“भिक्षुहो ! आश्रव निरोध भनेको के हो ? अविद्याको निरोध नै, भिक्षुहो ! आश्रवको निरोध हो। यो निम्नोक्तानुसारको आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग आश्रव निरोधका मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि..... सम्यक समाधि।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले आश्रवलाई यसरी जानेको हुन्छ, आश्रवका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, आश्रवका नानात्वलाई जानेको हुन्छ, आश्रवका प्रतिफललाई जानेको हुन्छ, आश्रवका निरोधलाई जानेको हुन्छ, अनि आश्रव निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ। उसले यस छिचोल्न सक्ने उत्तम जीवन आश्रव निरोधलाई जानेको हुन्छ। “आश्रवलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ.... आश्रवका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ।

भनी यो जुन भनेको हुँ, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ।

“कर्मलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ..... अनि कर्मका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ। भनी कुन अर्थमा भनेको हुँ ? भिक्षुहो ! मैले चेतनालाई नै कर्म भन्दछु। भिक्षुहो ! चेतनाद्वारा नै शरीर वचन र मनले कर्म गर्ने हुन्छ।

“भिक्षुहो ! कर्मको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ? भिक्षुहो ! स्पर्श, कर्मको मूल उत्पत्ति हो।

“भिक्षुहो ! कर्मको नानात्व भनेको के हो ? भिक्षुहो ! कर्मले नरक भोग गराउने हुन्छ, कर्मले पशु पंक्षीको योनिमा भोग गराउने हुन्छ, कर्मले प्रेतयोनिमा भोग गराउने हुन्छ, कर्मले मनुष्यको जन्ममा भोग गराउने हुन्छ, अनि कर्मले देवलोकमा भोग गराउने हुन्छ। भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- कर्मको नानात्व।

“भिक्षुहो ! कर्मको प्रतिफल भनेको के हो ? भिक्षुहो ! कर्मको प्रतिफल तीनप्रकारका छन्, भनी भन्दछु- यसै जन्ममा, अर्को जन्ममा वा अन्य कुनै एक जन्ममा। भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- कर्मको प्रतिफल।

“भिक्षुहो ! कर्म निरोध भनेको के हो ? स्पर्शको निरोध नै, भिक्षुहो ! कर्मको निरोध हो। जुन यो निम्नोक्तानुसारको आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग कर्म निरोधका मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि..... सम्यक समाधि।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले यसरी कर्मलाई जानेको हुन्छ, कर्मका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, कर्मका नानात्वलाई जानेको हुन्छ, कर्मका प्रतिफललाई जानेको हुन्छ, कर्मको निरोधलाई जानेको हुन्छ, अनि कर्म निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ। उसले यस छिचोल्न सक्ने उत्तम जीवन कर्म निरोधलाई जानेको हुन्छ। “कर्मलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ.... आश्रवका निरोध गामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ। भनी यो जुन भनेको हुँ, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ।

“दुःखलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, दुःखका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, दुःखका नानात्वलाई जान्नु पर्छ, दुःखका प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, दुःखका निरोधलाई जान्नु पर्छ, अनि दुःखका निरोधगामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ। “दुःखलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, दुःखका मूल उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, यसरी जुन यो भनेको हुँ, यो कुन अर्थमा भने ? भिक्षुहो ! जन्मिनु दुःख, वृद्ध हुनु दुःख, रोगी हुनु दुःख, मृत्यु हुनु दुःख, शोक-परिदेव-दुःख-दौर्मनस्य-उपायास

पनि दुःख हुन्, जुन चाहना गरिने हो त्यो प्राप्त नहुन्
पनि दुःख हो अनि संक्षिप्तमा भन्नु परेमा पञ्च उपादान
स्कन्ध नै दुःख हुन् ।

“भिक्षुहो ! दुःखको मूल उत्पत्ति भनेको के हो ?
भिक्षुहो ! तृष्णा, दुःखको मूल उत्पत्ति हो ।”

“भिक्षुहो ! दुःखको नानात्व भनेको के हो ? भिक्षुहो
! अत्यन्त दुःख, सीमित दुःख, चिरकालसम्म रहने दुःख र
केही क्षणसम्म रहने दुःख । भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ-
दुःखको नानात्व ।

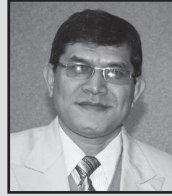
“भिक्षुहो ! कर्मको प्रतिफल भनेको के हो ?
भिक्षुहो ! यहाँ कोही कोही जब कुनै दुःखले दुःखित हुन्छ,
पीडित हुन्छ, भने चिन्ता गर्ने हुन्छ, शोचमा पर्ने हुन्छ,
छाती पिट्दै रुने हुन्छ अनि बेहोश हुन्छ । अथवा त्यस
दुःखबाट दुःखित हुनाले यता उता खोज्दै भौतारिन्छ कि,
कसले एक या दुई पदको मन्त्रलाई जानेको छ ? जसले
गर्दा त्यस दुःखबाट मुक्त हुन सकोस् । भिक्षुहो ! दुःखको
प्रतिफल भनेको या त बेहोशी हो या त परियेषण नै हो ।
भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- कर्मको प्रतिफल ।

“भिक्षुहो ! दुःख निरोध भनेको के हो ? तृष्णाको
निरोध नै, भिक्षुहो ! दुःखको निरोध हो । जुन यो
निम्नोक्तानुसारको आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग दुःख निरोधका
मार्ग हुन्- सम्यक दृष्टि.... सम्यक समाधि ।

“भिक्षुहो ! जब आर्य श्रावकले दुःखलाई जानेको
हुन्छ, दुःखका मूल उत्पत्तिलाई जानेको हुन्छ, दुःखका
नानात्वलाई जानेको हुन्छ, दुःखका प्रतिफललाई जानेको
हुन्छ, दुःखका निरोधलाई जानेको हुन्छ अनि दुःखका
निरोध गामिनी मार्गलाई जानेको हुन्छ । उसले यस
छिचोल्न सक्ने उत्तम जीवन दुःख निरोधलाई जानेको
हुन्छ । “दुःखलाई, भिक्षुहो ! जान्नु पर्छ, दुःखको मूल
उत्पत्तिलाई जान्नु पर्छ, दुःखको नानात्वलाई जान्नु पर्छ,
दुःखको प्रतिफललाई जान्नु पर्छ, दुःखको निरोधलाई
जान्नु पर्छ अनि दुःख निरोधगामिनी मार्गलाई जान्नु पर्छ ।
भनी यो जुन भनेको हो, यही अर्थलाई लिएर भनेको हुँ ।

“भिक्षुहो ! यसैलाई भनिन्छ- छिचोल्न सक्ने
विषय तथा धर्म विषय ।”

कविता

सत्मार्ग

- प्रदीप रत्न शाक्य

संघै आँसु
तिम्रै खुशि भनी
बर्सिरहन्छ
यसैले नै पिरहेछु
तिम्रो हाँसोको ज्वाला
चम्किरहोस् भनि ।

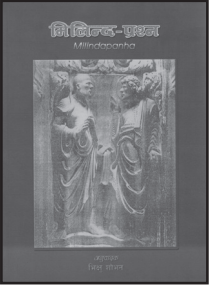
हो अलौकिक लाग्छ
तिम्रा मुस्कानका मातहरू
यसैले भुमिरहन्छु
भमरा भैँ तिम्रै तृष्णामा ।

हो लाग्छ, तिम्रो चंचलता
आँसु भन्दा अनमोल मिठास
त्यसैले जिन्दगीको अगेनो
लाग्छ शितलता भन्दा नि मनमोहक ।

हो तिम्रो मुस्कानको त्यो छालमा
आफ्नो अलौकिक चाल देख्छु
प्रिय ! लाग्थ्यो
त्यो क्षितिजले बधाई दिरहेको
तिमीसंगको यात्रामा ।

आज यही गोरेटोमा
म एकलो भएको छु
तिमी जाँदै गरेकी हेर्दै ।
मैले लक्ष पहिल्याउन सकिन
तिमी खोलो भएकी हेर्दै ।

बस सुनिरहँ
म जीवनको मार्ग हुँ !
आऊ ! शुद्धतामा
आऊ ! निर्वाण पथमा
शितलता बन्न
मैले छुट्याउन सकिन
तिमीले बोलिरहेकी छ्यौ कि
या हुन यो बुद्धको महावाणी
म बगर भएर सुनिरहेछु ।

मिलिन्द-प्रश्न

भिक्षु शोभन

अनुवादक

४. मरेकाको नाममा दिइने दान विषयमा प्रश्न

७. “भन्ते नागसेन ! कति मानिसहरू दान दिएर त्यसको पुण्य मरेका पूर्वजहरूलाई दिन्छन् । तिनीहरूले के त्यसको कुनै फल पाउँछन् ?” “महाराज ! कसैले पाउँछन् भने कसैले पाउँदैनन् । भन्ते ! कसले पाउँछ र कसले पाउँदैन ?” “महाराज ! जो निरय (नरक) वा स्वर्गमा पुगेको छ, पशु पंक्षी आदि तल्लो चोलामा जसको जन्म भएको छ, वा प्रेत योनिमा आएका तीन प्रकारका पूर्वजहरूले पाउँदैनन् (१) वन्तासिक (छाद खाने) (२) खुप्पिपासी (भोक र तिर्खाले सताएका) र (३) निज्झामतण्हिक (व्याकुल भएका) । तर जो परदत्तोपजीव प्रेत छन् उनीहरूलाई अवश्य प्राप्त हुन्छ । उनीहरूलाई पनि स्मरण गरेमा मात्र प्राप्त हुन्छ ।”

“भन्ते नागसेन ! त्यसो भए त, उनीहरूको दान निरर्थक हुन्छ, असफल हुने हुन्छ जसको कुनै फल नै छैन । जसको नाममा दान दिइन्छ उसले कुनै पुण्य नपाउनाले त्यो दान त व्यर्थै भयो ?” “होइन महाराज ! त्यो दानविना कुनै फल नभएको वा व्यर्थ नभएको हुँदैन । दिने (दायक) आफैले त्यसको फल भोग्छ ।” “भन्ते ! कृपया यसलाई कारण दिएर सम्झाउनुहोस् ।” “महाराज ! जस्तै – कसैले माछा, मासु, मद्य (रक्सी) भात वा अन्य भोजन तयार गरेर आफ्नो नाता पर्नेकहाँ लैजान्छ । यदि उसको नातादारले त्यो कोसेली स्वीकार गरेन भने, के त्यो सबै नष्ट हुन्छ ?” “हुँदैन भन्ते ! त्यो जसको थियो, उसैको हुन्छ ।” “महाराज ! यसरी दायकले नै त्यसको फल भोग्छ । अथवा महाराज ! जस्तै – कुनै मानिस कोठाभित्र पस्यो, जसमा निस्कनका लागि अर्को ढोका छैन भने ऊ कुन ढोकाबाट निस्कन्छ ?” “भन्ते ! त्यही ढोकाबाट, जुन ढोकाबाट ऊ छिरेको थियो ।” “महाराज ! यसरी नै, दायकले नै त्यसको फल भोग्छ ।” “भन्ते

नागसेन ! अस्तु, यही ठीक । म मान्दछु कि त्यसको फल दिनेलाई नै प्राप्त हुन्छ । यस कुरोलाई म फेरि काट् दिने ।”

“भन्ते ! यदि दिइएको दानको पुण्य पूर्वजहरू कहाँ पुग्छ भने र उनीहरूले त्यसको फल पाउँछन् भने यदि कुनै हत्यारा, खूनी, नीच विचारकाले मानिसहरूलाई मारेर घोर पाप गरी यो मेरो कर्मको विपाक पनि पूर्वजहरू कहाँ पुगेर भनेर अनुमोदन गरेमा के त्यसको फल उनीहरूले पाउँछन् ?” “पाउँदैनन् महाराज !”

“भन्ते नागसेन ! यसको के कारण हो कि पुण्य कर्मको फल त पूर्वजहरू भए ठाउँ पुऱ्याउन सकिन्छ, तर पाप कर्म भने सकिन्न ?” “महाराज ! यो प्रश्न सोध्ने लायक होइन । महाराज ! यो सम्झेर कि केही न केही उत्तर पाइन्छ नै, भनेर तपाईं शिर-पुच्छर नभएका प्रश्न कृपया नसोध्नुहोस् । यसपछि सायद तपाईं यो कुरो सोध्नु होला – आकाश निरालम्ब किन छ ? गङ्गा किन उल्टो बग्दैन ? मानिस र पक्षीका खुट्टा दुइवटा मात्र किन हुन्छ ? पशुहरूको किन चारवटा खुट्टा हुन्छ ?” “भन्ते नागसेन ! म तपाईंलाई जिस्क्याउनका लागि होइन बरु मेरो शङ्का निवारण गर्नका लागि सोधिरहेको छु । संसारमा कतिपय व्यक्तिहरू बाङ्गो र उल्टो विचारका हुन्छन् । उनीहरूले आफूमा सुधार गर्नु भन्ने विचारले नै सोधेको हुँ ।

८. “महाराज ! पापको फल त्यसलाई लाग्न सक्दैन, जसले न त पाप गरेको होस् न त्यसका लागि सहमति दिएको होस् । महाराज ! जस्तै, धाराको पानी मानिसहरूले टाढाटाढासम्म लैजान्छन्, के त्यसरी नै, उनीहरूले ठोस ढुङ्गाको पहाडलाई पनि लान सक्छन् ?” “सकदैनन् भन्ते !” “महाराज ! त्यसरी नै, पुण्यकर्मको फल त पूर्वजहरूलाई दिन सकिन्छ, तर पापकर्मलाई होइन ।”

“महाराज ! जस्तै – तेलबाट त दियोलाई बाल्न सकिन्छ, के पानीबाट पनि बाल्न सकिन्छ ?” “सकिन भन्ते !” “महाराज ! त्यसरी नै, पुण्यकर्मको फल होइन। महाराज ! किसानहरूले पोखरीबाट पानी ल्याएर धानको खेतमा पठाउँछन् । के समुद्रबाट ल्याएर पनि सिँचाई गर्न सक्छन् ?” “सकदैनन् भन्ते” “महाराज ! त्यसरी नै, पुण्य कर्मको फल त पूर्वजहरूलाई दिन सकिन्छ, तर पाप कर्मलाई भने होइन।”

“भन्ते नागसेन ! तर कुरो यस्तो किन हुन्छ ? कृपया कारण दिएर सम्झाउनुहोस् । म अन्धो र अबुझ छैन । पुष्ट प्रमाण सुनेपछि नै सम्झने छु ।” “महाराज ! पाप सानो छ; पुण्य महान् छ । पाप सानो हुनुको कारण, त्यसले कर्तालाई नै फल दिन सक्छ । पुण्य महान् भएकोले त्यसले देवता र मानिसहरूका साथ लोकलाई ढाकिदिन्छ ।”

“कृपया उपमा दिएर सम्झाउनुहोस् ।”

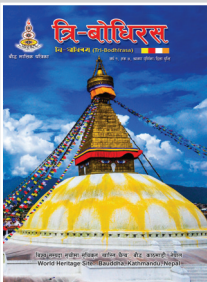
“महाराज ! जस्तै – पृथ्वीमा एक थोपो पानी भन्थ्यो भने के त्यो दस बाह्र योजनसम्म फैलिन सक्छ ?” “सकदैन भन्ते !” “एक थोपो पानी जहाँ भर्छ, त्यहीं सुक्छ ।” “महाराज ! के कारणले त्यसो भएको हो ?” “भन्ते ! पानीको थोपो एकदमै थोरै भएकोले ।” “महाराज ! यसरी नै, पाप धेरै स्वल्प छ । स्वल्प हुनुको कारण गर्नेलाई मात्र फल दिन सकिन्छ अरूका बीच बाँड्न सकिन्न । महाराज ! जस्तै – कहिले मुसलधार पानी पर्दा के त्यो सबैतिर फैलिन्छ ?” “अवश्य ! दस बाह्र योजन सम्मका खाडल, खोला, नदी तलाउ, दह, इनार, ताल, पुष्करिणी (कमलको तलाउ) र कुवा सबै भरिन्छ ।” “महाराज ! यसो किन हुन्छ ?” “भन्ते ! किनकि बादल महान् छ ।” “महाराज ! यसरी, पुण्य महान् छ । महान् भएकोले देवता

र मनुष्यहरूका बीच त्यो बाँड्न सकिन्छ ।”

“भन्ते नागसेन ! के कारणले पाप छोटो (सानो) र पुण्य महान भएको हो ?” “महाराज ! जसले दान दिन्छ, शील पालन गर्दछ, उपोसथ व्रत बस्छ, उही अत्यन्त आनन्दित, प्रसन्न र प्रफुल्लित हुन्छ । उसलाई आधिकारिक प्रीति हुन्छ, उसको मन प्रीतिले भरिएर अरू पुण्य गर्न तर्फ ऊ उत्साहित हुन्छ ।”

“महाराज ! जस्तै धेरै पानी भएको एउटा कुवा होस् । त्यसमा एकातिरबाट पानी आउँछ, र अर्कोतिरबाट पानी बगेर निस्कन्छ भने पनि पानी घट्दैन । महाराज ! यसरी नै, पुण्य अत्यधिक बढ्दै जान्छ, नाश हुँदैन । महाराज ! यसरी नै पुण्यमा वृद्धि हुन्छ । जस्तो कि सय वर्षसम्म कसैले पुण्य बाँडिरहे तापनि त्यो अत्यधिक बढ्दै जान्छ । उसले ज-जसलाई चाहियो, उसलाई पुण्य दिन सक्छ । महाराज ! यही कारण हो कि ती दुईमध्ये पुण्य यति महान् छ । महाराज ! पाप गरे पछि पछुतो हुन्छ । महाराज ! यही कारण हो कि ती दुई मध्ये पुण्य महान् छ । महाराज ! पाप गरे पछि पछुतो हुन्छ । पछुतो भएपछि मन खस्कन्छ, पापतिर मन घरिघरि दौडन्छ, शान्ति मिल्दैन, शोक गर्छ, अनुताप हुन्छ, नष्टभ्रष्ट हुन्छ र माथि उठ्न सकदैन, त्यहीँको त्यहीँ कायम रहन्छ । महाराज ! जस्तै कुनै सुकेको बालुवामा पानी पर्दा त्यो पानी त्यही सुकेर समाप्त हुन्छ । महाराज ! त्यसरी नै, पाप गर्नेको चित्त खस्कन्छ, भर्छ... । महाराज ! यही कारण हो जसले गर्दा पाप लघु हुन्छ ।”

“साधु भन्ते नागसेन ! तपाईंले जे सम्झाउनुभयो, म त्यसलाई मान्दछु ।”♦

गत अंक

त्रि-बोधिरस (बौद्ध मासिक पत्रिका)

समयमै वार्षिक ग्राहक बनी बुद्ध शिक्षा पढौं, पढाऔं, धारण, पालना गरौं ।
शासनिक योगदान पुऱ्याऔं ।

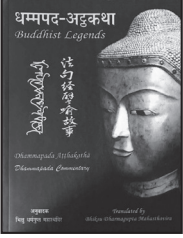
प्रकाशक/सम्पर्क कार्यालय:

त्रि-बोधि विपश्यना ध्यान केन्द्र

सिद्धिपुर, ललितपुर, फोन: ५५८१४९५,

E-mail: pashavimalo@gmail.com, tribodhirasa@gmail.com

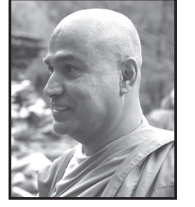

४. काली यक्षनीया खँ

भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर

अनुवादक

“न वैरभावं वैरभावत...” धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् च्वनाविज्याना: च्वंबले सुं छम्ह बाँभम्ह (मचा मदुम्ह) मिसाया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यना:, छम्ह कुटुम्बिकया (गृहस्थीया) काय् बौ मदयेधुंका छैय् व बुँइ फुक्क ज्या थ:म्ह हे यायां माँमयात लहिनाच्वन । अले वया माँमं वयात “छन्त छम्ह कुमारी, बाबु, हयाबिइ” धका: धाल । “माँ, थथे धायेमते, जिं जीवनभर छ:पिन्त लहि ।” “बाबु, छैय् व बुँइ ज्या छं हे जक यानाच्वन, उकिं जित चित्तसुख मदयाच्वन, हयाबिइ ।” वं हानं हानं प्रतिसेध यायेवं सुंकच्वन । व (माँम्ह) छगू कुलय् वनेगु इच्छायाना: छैनं पिहाँवल । अले वयात काय्म्ह “गुगु कुलय् वनेगु ?” धका: न्यनेवं “फलनागु कुलय्” धका: धायेवं अन वनेगुयात गना: थ:त य:गु कुल कन । व अन वना: छम्ह कुमारी क्व:छिना (धया) दिं मिलेयाना: वयात (भौ) हया वयात छैय् तल । व बाँभम्ह (मचा मदुम्ह) जुल । अले वयात माँमं पुता, छ थ:गु रुचिकथं छम्ह कुमारी हयेके बिल, व आ: बाँभम्ह जुल, काय् मदुगु कुल छैय् विनाश जुइ, परम्परा न्ह्याइ मखु, उकिं मेम्ह छम्ह छन्त कुमारी हयाबिइ धका: धाल । वं “माँ, गात जित” धका: धा:सां नं हानं हानं धयाच्वन । बाँभम्ह मिसां उगु खँ न्यना: “काय् धयाम्हं माँबौपिनिगु वचनयात अतिक्रमन याये फइमखु, आ: मेम्ह छम्ह मचा दइम्ह (बुइकिम्ह) मिसायात हयेवं जित च्यो थें याना: तइ । छु जिं थ:म्ह हे कुमारी हया बिइमा:ल” धका: बिचा: याना छगू कुल छैय् वना:, वया नितिं छम्ह कुमारी क्व:छिना: “श्व छु खँ, पासा, ल्हानागु ?” धका: धया: इमिसं प्रतिसेध यायेवं “जि मचा मदुम्ह ख:, काय् मदुगु कुल विनाश जुइ, छिकपिनि म्हायायापाखें काय् बा म्हायाय् दयेवं कुटुम्बिकया मालिकनी जुइदइ, जिमि स्वामीयात म्हायाय् बियादिसं” धका: पवना: स्वीकारयाके बिया, म्हायाय् हया स्वामीया छैय् तल ।

अले वया थथे जुल - “यदि श्वया काय् बा म्हायाय् दत धा:सा,श्व हे छैया मालिकनी जुइ । गथे मचा मदइगु ख:, अथे हे वयात यायेगु उचित जुइ ।” अले लिथुम्हसित (वयात) वं धाल - “केहें, गुबले छं प्वाथय् दइ, उबले जित कं (धा:) ।” वं “ज्यू” धका: वया खँ न्यना: प्वाथय् मचा दयेवं वयात कन । अले लिथुम्हसित वं थ:म्ह हे न्हिथं यागु व भोजन बियाच्वन, अले वयात खानानापं मचा क्वथलेगु वास नकल (बिल), मचा क्वहाँ वल । निक्वगु पटकय् नं प्वाथय् मचा दयेवं वयात कन, न्ह्य:थुम्ह निक्वगु पटकय् नं अथे हे मचा क्वथया: बिल । अले वयात छैया लिकक च्वपिं मिसातयसं न्यन - “छु छन्त न्ह्य:थुम्हं जकं स्यंकाच्वन (बाढा यात) ला ।” वं उगु (थ:त सेवा याइगु) खँ कनेवं “मूर्ख, छाय् थथे याना:गु, श्व छंगु स्वामित्वया भयं गर्भ पतन जुइगु वास:नापं मिलेयाना: नकाच्वन (बियाच्वन),

उकिं छंगु गर्भ कुतुं वयाच्वन, हानं थथे कनेमते” धका: धायेवं स्वक्वगु पटकय् मकन । अले वं लिथुम्हसिया प्वा खना: “छाय् जित गर्भया प्रतिस्थितभाव मकनागु ख: ?” धका: धायेवं “छं जित हया भंग: लाना निक्वतक गर्भ पतन यानाबिल, छाय् छन्त कनेमा:गु ख: ?” धका: धायेवं “का, आ: जि फुत” धका: बिचा: याना वया प्रमाद स्वयाच्वंबले पूर्ण गर्भ जुइवं वयात मौकाय् लाका वास: मिलेयाना: नकल । पूर्णगर्भ जूगुलिं कुतुं वये मफया ब्यथां च्वन । तिव्र वेदना उत्पन्न जुल, जीवनया सङ्गत्य् थ्यन । वं “छं जित नाश यात, छं हे जित हया, छं हे स्वक्वतक नं मस्तेत नाशयात, आ: जिं नं नाश याये, थनं आ: जि सिनावना: राक्षसनी जुया छं मस्तेत नये फुम्ह (समर्थवान) जुया: जन्म जुइमा” धका: प्रार्थनायाना: सिनावना: उगु हे छैय् भौचा जुया: जन्मजुल । न्ह्य:थुम्हसित नं भा:तम्हं ज्वना: “छं जिगु कुल स्यंकल” धका: ल्हा: चुल्यां दाये फक्व दाल व तुतिं श्वाये फक्व श्वात । व उगु कष्टं सिनावना: अन हे माखा जुया जन्म जुल ।

माखा ता:ई मदुवं हे खँत श्वकल, भौचा वया उपिं खँत नल । निक्वगु पटकय् नं व स्वक्वगु पटकय् नं नल । माखा बिचा: यात - “स्वक्वगु पटकय् जिगु खँत नया आ: जित नं नयेगु इच्छा यात ।” “थनं सिनावना: काय्सहित वयात नये फुम्ह जुइमा” धका: प्रार्थनायाना: अनं सिनावना: गुँइ चितुवा जुया जन्म जुल । मेम्ह (भौचा) मृग जुया जन्म जुल ।

वया (मृगया) मचा बुइकुबले चितुवा वया स्वक्वगु पटकतक मस्तयत् नल । मृग सिइत्यगु इलय् “श्वं जि मस्तयत् स्वक्वतक नया आ: जित नं नइ, थनं आ: सिनावना: श्वया काय्पिसहित नये फुम्ह जुइमा” धका: प्रार्थनायाना: थनं सिनावना: राक्षसनी जुया उत्पन्न जुल । चितुवा नं अथे हे अनं सिनावना: श्रावस्तिइ छ्वा छैय् मिसामचा जुया जन्म जुल, व ल्यासे जुइवं गाँया धवाखाय् भा:तयाथाय् वन (बियाछवत), लिपा काय् बुइकल । राक्षसनी नं वया पासाया भेष कया वया: “गन जि पासा दु ?” धका: “क्वथाय् दुने, नकतिनि मचा बुइकल” धका: धायेवं “काय् बुइकुगु लाकि म्हायाय् धका: जिं वयात स्वये” धका: कोठाय् दुर्हावना: स्वइम्हं थें याना: मचायात ज्वना: नयावन । हानं निक्वगु पटकय् नं अथे हे नल । स्वक्वगु पटकय् उम्ह मिसाया गर्भ इयातुइवं भा:तयात स:ता, “स्वामी, श्व थासय् छम्ह राक्षसनी नं जि निम्ह मस्तयत् नयावन, आ: जि कुलछैय् वना: बुइके” धका: थ: छैय् वना: बुइकल ।

उबले व राक्षसनी ल: कायेगु पा:जुया: वंगु जुयाच्वन । वैश्रवणयात राक्षसनीतयसं पालंपा: अनवतपत (अनोतत्त) पुखूया म्हांन ल: हइगु जुयाच्वन । इपिं राक्षसनीत प्यला बिका बा न्याला बिका नं मुक्त मजुइगु जुयाच्वन । गुलिं गुलिं राक्षसनीत म्ह न्यला नं सिइगु जुयाच्वन । व राक्षसनी ल: न्ह्ययेगु पालं मुक्त जुइसाथं

वेगं उगु छैय् वना: “गन जि पासा ?” धका: न्यन । “छं गन वयात खंके फइ! वया थव थासय् बुइ-बुइकपिं मस्तयत राक्षसनी वया नयाचवन, उकिं थ: छैय् वन” धका: धाल । वं “न्ट्याथाय् वंसां, जिपाखें मुक्त जुइमखु” धका: वैरभावया वेगं उत्साहितगु मनं शहरपाखे स्वया: ब्वायवन् । व मिसा नां छुइगु दिनय् वया मचायात मोल्हइका नां छुना, “स्वामी, आ: थ:गु छैय् वने” धका: मचायात ज्वना: भा:तम्हनापं विहारया दथुं वनाचवंगु लैय् वनाचवन, काय्म्ह भा:तयात बिया: विहारया पुखूलिइ मोल्हया, भा:तम्ह म्ब:लहुयाचवंबले थहाँवया काय्यात दुरुस्वका चवंबले राक्षसनी वयाचवंगु खना: वयात म्हसिइका, “स्वामी, याकनं वा, याकनं वा, थव उम्ह राक्षसनी ख:” धका: तत:सलं हाला, वया (भा:तम्हसिया) वये मलावं हे पीमफया लिहाँवना: विहारपाखे स्वया ब्वायवन् ।

उगु इलय् शास्ता परिषद्या दथुइ धर्मदेशना याना: बिज्यानाचवन । वं काय्म्हसित तथागतया पादया घोने गोतुइका “छपिन्ति जिं थव मचा बिइधुन, जि काय्या ज्यान रक्षा यानाव्यु” धका: धाल । विहारया लुखाय् आरक्षा याना: चवंम्ह सुमन धयाम्ह देवतां राक्षसनीयात दुने दुहाँवके मबिल (दुत मछवल) । शास्तां आनन्द स्थविरयात स:ता “हँ, आनन्द, व राक्षसनीयात स:ति” धका: धयाबिज्यात । स्थविरं स:तल । मिसां “थव राक्षसनी, भन्ते, वयाचवन” धका: धाल । शास्तां “वयेके ब्यु, हालेमते” धका: धया बिज्याना:, व (राक्षसनी) वया वनाचवंम्हसित “छाय् थथे याना:, यदि छिपिं जि थें जाम्ह बुद्धया न्चने मव:गु जूसा, सर्प व नव:चा थें, भालु व मा:क थें, को व न्चकां भंग: थें कल्पभरतक (कल्पस्थायी) छिमिगु वैरभाव जुइ, छाय् छिपिं वैरभावं प्रतिवैरभाव कयाचवनागु (याना: चवनागु) ? वैरभाव धयागु अवैरभावं शान्त जुइ, वैरभावं मखु” धका: धया बिज्याना: थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

५. न हि वेरेन वेरानि, सम्पन्तीध कुदाचनं ।

अवेरेन च सम्पन्ति, एस धम्मो सनन्तनो ॥

५. “न वैरभावं वैरभावत, शान्त जुइ थन गुबलें नं ।

अवैरभावं हे शान्त जुइ, थव धर्म सनातन ख: ॥”

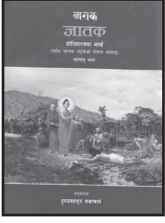
अन न वैरभावं धयागु गथे कि खैन्हि आदि फोहरं किनाचवंगु थासय् व हे फोहरगुलिं सिलेबले शुद्ध तथा दुर्गन्ध मदयेके फइमखु, अले उगु थाय् भन् भन् हे अशुद्ध तथा दुर्गन्धित जक जुइ, थथे हे ब्व:बिया ब्व:बिइका, दाया दायेका, वैरभावं वैरभाव शान्त याये फइमखु, अले भन् भन् वैरभाव हे जक यानाचवनी । थथे वैरभाव धयागु वैरभावं गुगु बखतय् नं शान्त जुइमखु, अले वृद्धि हे जक जुइ । अवैरभावं हे शान्त जुइ धयागु गथे उगु खैआदि फोहरयात सफागु लखं सिलेबले मदया वनी, उगु थाय् शुद्ध जुया सुगन्धित जुइ, थथे हे अवैरभावं, क्षान्ति, मैत्रीद्वारा, कारणासहित बिचारं व परीक्षणं याना: वैरभावत शान्त जुइ, मदयेका छवये फइ, मदया वनी । थव धर्म सनातन ख: धयागु थव अवैरभावं वैरभाव शान्त जुइगु धयागु न्हापानिसें स्वाना

वयाचवंगु धर्म ख:, सकल बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व क्षीणास्रवपिं थव हे लँ बिज्या:गु लँ ख: ।

गाथाया अन्तय् राक्षसनी श्रोतापत्तिलय् प्रतिस्थित जुल । मुवपिं परिषद्पिन्त नं धर्मदेशना सार्थक जुल ।

शास्तां उम्ह मिसायात धया: बिज्यात - “थवयात छं काय् ब्यु ।” “ग्या, भन्ते ।” “ग्याये मते, थवयापाखें छन्त समस्यात मन्त” धका: धयाबिज्यात । वं वयात काय् बिल । वं व मचायात चुप्पा नया, घयेपुना हानं मामयात हे बिया छवयेगु शुच्यात । अले वयात शास्ता “छाय् थव ?” धका: न्यना: बिज्यात । “भन्ते, जिं न्हापा उगुथुगु याना: जीविका याना: नं प्वा:दंके (प्वा:जायेक) नये मखं, आ: जि गथे याना: म्वायेगु ?” धका: धाल । अले वयात शास्तां “धन्दा कायेम्वा: छं” धका: आश्वासन बिया: उम्ह मिसायात धयाबिज्यात - “थवयात यंका थ:गु छैय् तया: भिंगु यागु भोजन नका लह्चु ।” वं वयात यंका पंभ्ता लिउँने तया: भिंगु यागु भोजन नका लहिल, वया वा दाइगु इलय् मुगलं छयने छ्या:गु थें जुल । वं पासयात स:ता “थव थासय् च्वने मफुत, मेथाय् जित तया: ब्यु” धका: धया मूग लुसि तइगु शालाय्, ल: तइगु थलया थाय्, भूतलिइ, निम्ब तइगु थाय्, धुइय् व गौया धवाखाय् आदि थुपिं थासय् त:सां नं थन जिगु छयनय् मुगलं छ्या:गु थें जुयाचवन, थन मस्तेसं फोहरगु ल: वाँछवये हयाचवन, थन खिचात गोतु वयाचवन, थन मस्तेसं फोहर याना: चवन, थन फोहर वाँछवयाचवन, थन गौया मस्त कयेका मिहताचवन धका: उपिं फूक थाय् प्रतिसेध यात । अले वयात पिने गौमय् चकंगु थासय्तया, प्रतिष्ठापित याना:, अन वयात भिंगु यागु भोजन आदि यंका लहिनाचवन । व राक्षसनी थथे बिचा: यात - “आ: थुम्ह जि पासा त:सकं उपकारीम्ह ख:, “अहो, जिं छुं प्रतिगुणा याये ।” राक्षसनीनं (वं) “थव वर्षय् बांला:क वा वइ, थछ्या:थाय् वा पिनादिसँ, थव वर्षय् बांला:क वा वइमखु, क्वथ्याथाय् वा पिनादिसँ” धका: पासाम्हसित धाइगु जुयाचवन । मेपिं मन्तय्सं प्युगु वा ल: अप्व: जुया बा ल: कम जुया बालि स्यनीगु जुयाचवन, वया धा:सा त:सकं हे बांला:इगु जुयाचवन । अले वयात मेपिं मन्तय्सं, “हे मयजु, छं प्युगु वा ल: अप्व: जूसां बा ल: कम जूसां मस्यं, बांलाक वा वइगु व बांलाक वा मवइगु सिइका ज्या यात, थव छु ख: ?” धका: न्यन । “जि पासा राक्षसनीनं बांलाक वा वइगु व बांलाक वा मवइगु खँ जित कनी, जिं वया वचनं थथ्याथाय् व क्वथ्याथाय् वा पिनाचवना, उकिं जिमिगु बालि बाँलाइगु जुयाचवन । छु छिमिसं मखंना ला, न्हियां न्हिथं जिमिगु छँनं यागु भोजनादि यंका चवनागु, उपिं वया नितिं यंकाचवना:, छिमिसं नं वयानितिं भिंगु यागु भोजन आदि यंकी, वं जिमिगु ज्याय् नं स्वयाबिइ ।” अले वयात फुक्क शहरवासीपिसं सत्कार यात । राक्षसनीनं नं उबले निसं सकसिगु ज्याय् स्वयाचवनीम्ह जुया अग्रलाभसत्कार प्राप्त याना: आपालं परिवार दुम्ह जुल । वं लिपा च्यागू शलाक (भाग, कुपन) भोजन स्थापना यात । उपिं शलाक भोजन आ:तक नं बिया हे चवनतिनि ।

काली यक्षनीया खँ क्वचाल ।

जातक बाखँ

दुण्डबहादुर बज्राचार्य

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् छगू कुलय् छम्ह कायमचा दु । वयाग नां खः वसिद्वक । मांभौपिनिगु सेवा याना च्वंगु इलय् वया मां सिनावसेलि बौम्हसियागु सेवा याना च्वन । (सकतां खँ च्वय्यागु वर्तमान कथाथें तुं खः १) थन जुलसा थुगु विशेषता दु-

उगु इलय् उम्ह मिसां धाल- “स्व, (छिमि) बौयागु ज्या । थथे अथे याये मते धाल धाःसा तंम्बइ । स्वामी ! चण्ड व पुरुषम्ह छिमि बौ न्ह्याबलें कचकच जक याना च्वनी । व बुरा जुया रोगं कया याकनं हे सिना वनी । जि वलिसे छखा छेय् नापं च्वने मफु । व थःहे छुं दिनया दुने सिना वनी । उकिं छं थ्वयात कचागु मसानय् यंका गाः म्हया अन व्वफाना कूनं छेय् ध्यना उकी चां ल्हाका थुना वा ।”

वं थ्व खँ बारम्बार धासेलि वया भातम्हं - “भद्रे ! मनु स्यायेगु धयागु तःसकं तःधंगु ज्या खः । गुकथं जिं स्याये फइ ?” धका धाल ।

“जिं छंत छगू उपाय कना छ्वये ।”

“अथे जूसा धा ।”

“स्वामी ! सुथ न्हापनं बौ दचनिगु थासय् वना सकसिनं ताइकथं तःसकं हा - ‘तात ! फलानागु गामय् च्वम्ह छम्ह आसामीं जि वंसां त्यासा पुली मखु । छ सित धाःसा इमिसं पुली हे मखु । उकिं कन्हे सुथ न्हापां रथय् च्वना वने नु” धका धया वं धाःगु इलय् दना रथ तयार याना उकी वयात तया कच्चागुमसानय् यंकी । अन थ्यनेवं गाः म्हया खुं हमला याःथें सः पिकया छेय् ध्यना स्याना गालय् थुना ल्हाका मोल्हुया वा ।”

“थुगु उपाय ठीक जू” धका मती तया वयागु खँ न्यना वसिद्वकं वनेत रथ तयार यात । वया न्हेदँ दुम्ह काय् छम्ह दु । उम्ह मिजंमचा पण्डितम्ह व व्यक्तम्ह जुया च्वन । वं थः मांयागु खँ न्यना “जिमि मां पापिनी

खः । बौयात पितृघात यायेगु ज्याय् लगे यात । थुगु पितृघातयागु ज्या जिं याके बिये मखु” धका मती तया न्वं मवासें सुम्क वना वाज्यालिसे दचवन । वसिद्वकं नं वं धाःगु इलय् रथ तयार याना “बा ! भासाँ, साहु उठे याःवने नु” धया बौम्हसित रथय् तल । कुमार नं न्हयवः हे वना रथय् च्वं च्वन । वसिद्वकं वयात गन नं माने मजूसेलि वयात नं व्वना यंका कच्चागु मसानय् यंकल । अनलि कायलिसें तु बौम्हसित रथय् तया मसानय् वना रथयात छखे दिका थः स्वयं रथं कुहाँ वया कू व दाला ज्वना सुनानं मखनिगु थासय् प्यकुं लाक गाः छगाः म्हुइगु यात । अनलि रथं कुहाँ वया वयाथाय् वंम्हथें मच्वंक याना कुमारं खँ पिकया थुगु न्हापांगु गाथा धाल-

“न तक्कला सन्ति न आलुवानि, न बिलालियो न कलम्बानि तात ।

एको अरञ्जम्ह सुसानमज्भे, किमत्थिको तात खणासि कासुन्ति” ॥

“हे तात ! थन सकि नं मदु, हि नं मदु, आलु नं मदु, बिलालि लता (गुखिं) यागु सकि नं मदु । कलम्ब धयागु तरुल नं मदु, अथे जुसेलि छं थुगु जंगलय् मसानया दथुइ याकचां छाया गाः म्हया च्वनागु ?”

अनलि वया बौम्हं निपुगु गाथा धाल-

“पितामहो तात सुदुब्बलो ते, अनेकब्याधीहि दुखेन फुट्टो ।

तमज्जं निखणिस्सामि सोब्भे, न हिस्स तं जीवितं रोचयामीति” ॥

“तात ! छिमि वाज्या तःसकं बःमलाये धुंकल व अनेतनेगु ल्वचं दुःख कष्ट सिया च्वन । थौं जिं वयात स्वया च्वने मफु । उकिं स्याना छ्वयेगु हे बेश जुइ । जित व म्वाना च्वनिगु यः मजू ।”

थ्व खँ न्यना मचां बापु गाथा धाल-

“सङ्कप्पमेतं पटिलद्ध पापकं, अच्चाहितं कम्म करोसि

लुद्दन्ति” ॥

“वायात दुःखं तापाके धया गुगु ज्यानकायेगु मती तल, उगु संकल्प हे पापपूर्ण जू, व्याधार्थे जुया हितपाखें तापागु ज्या याये त्यन ।”

थुलि धया थःम्ह अबुयात ल्हातं कू कया लिक्कसं मेगु गाः म्हुल । अनंलि लिक्क वना वया बौनं “पुता ! छाया छं गाः म्हुयागु ?” धका न्यन । लिसः व्युव्युं स्वपुगु गाथा धाल-

“मयापि तात पटिलच्छसे तुवं, एतादिसं कम्म जरूपनीतो ।

तं कुल्लवत्तं अनुवत्तमानो, अहम्मि तं निखणित्तामि सोब्भेति” ॥

“तात ! छ बुरा जुडवले नं थुकथं जिं पलेसाकथं याये दइ । कुल परम्परायागु ज्या अनुगमन याना जिं नं छंत थुगु गालय् थुने ।”

अनंलि वया बौम्हं प्यपुगु गाथा धाल-

“फरुसाहि वाचाहि पकुब्बमानो, आसज्ज मं त्वं वदसे कुमार ।

पुत्तो ममं ओरसको समानो, अहीतानुकम्पी मम त्वंसि पुत्ताति” ॥

“यः बाबु ! जिमि औरस समान काय् जुया नं छं जित नुगलय् घाः लाइगु खं ल्हात, छं परुषवचनया खं ल्हात । छ जिमि अहितकामी जुया च्वन ।”

थथे धाःबले पण्डित कुमारं छपु गाथा न्त्थसः लिसःया रूपय् व मेगु निपु गाथात उदानया रूपय् व्यक्त यात-

“न ताहं तात अहितानुकम्पी, हितानुकम्पी ते अहम्मि तात ।

पापञ्च तं कम्म पकुब्बमानं, अरहामि नो वारयितुं ततो ॥

“यो मातरं वा पितरं सविट्ठ, अदूसके हिंसति पापधम्मो ।

कायस्स भेदा अभिसम्परायं, असंसयं सो निरयं उपेति ॥

“यो मातरं वा पितरं सविट्ठ, अत्रेन पानेन

उपट्ठति ।

कायस्स भेदा अभिसम्परायं, असंसयं सो सुगतिं उपेतीति” ॥

“तात ! जि छंम्ह अहितकामी मखु, हितकामी हे खः । गुगु पापकर्म याये त्यन उगु पापकर्म मयाकेगु जिगु थःगु कर्तव्य भाःपिया ।”

“हे वसिट्ठ ! गुम्हसिनं निर्दोषीपिं मांबौपितं हिंसा याइ व पापकर्म खः । अथे याइम्ह मनु निश्चय नं शरीर त्वःता मृत्युं लिपा नरकय् उत्पन्न जूवनी ।”

“हे वसिट्ठ ! गुम्हसिनं मांबौपितं अन्नपानद्वारा सेवा याइ, उम्ह मनु अवश्य नं शरीर त्वःता मृत्युं लिपा सुगती वनी ।”

काय्यागु थुगु धर्मकथा न्यना बौम्हं थुगु च्यापुगु गाथा धाल-

“न मे त्वं पुत्त अहितानुकम्पी, हितानुकम्पी मे त्वंसि पुत्त ।

अहञ्च तं मातरा बुच्चमानो, एतादिसं कम्म करोमि लुद्दन्ति” ॥

“पुता ! छ जिमिम्ह अहितकामी मखु, पुता ! छ जिमिम्ह हितानुकम्पी खः । जिं छं मांयागु खं न्यना थज्यागु कठोरगु ज्या जिं याये त्यनागु खः ।”

थः बौयागु खं न्यना कुमारं धाल - “तात ! मिसातय्गु दोष उत्पन्न जुइसाथं निग्रह मयात धाःसा बारम्बार इमिसं पापकर्म याइ । गथे यात धाःसा जिमि मांनं हानं अज्यागु याइ मखु उकथं हे वयात दमन यायेमाः ।” थुलि धया गुपुगु गाथा धाल -

“या ते सा भरिया अनरियरूपा, माता ममेसा सकिया जनेत्ति ।

निद्धापये तञ्च सका अगारा, अञ्जम्मि ते सा दुखमावहेय्याति” ॥

“थ्व गुम्ह छंम्ह अनार्यम्ह कला खः, व जित जन्म व्यूम्ह जिमि मां खः । वयात थःगु छेंनं पितिना छ्वः मखु धयागु जूसा थ्वं छंगु नितिं मेमेगु नं दुःखत व्वलका विइफु ।”

पण्डित पुत्रयागु खं न्यना वसिट्ठक लयूताया “पुता ! नु” धया काय् व बौ नापं रथय् च्वना लिहाँ वन । उम्ह

अनाचारिणी नं इपिं छेनं पिहाँ वसेलि “बल्ल अलच्छिनाम्ह छेनं पिहाँ वन” धाधां लयल्यतातां सौ कया हया छेय् वँछित्त । अले खीरजा थुया इमित लँस्वया च्वन । इपिं सकलें लिहाँ वःगु खना “पितिना छुवयाम्ह अलच्छिनायात हानं व्वना हल” धका तंम्बया “अरे बेकारम्ह ! पितिना छु वयाम्ह अलच्छिनाम्हसित हानं छाया व्वना हयागु ?” धका थः भातयात व्वःबिल ।

वसिद्वकं न्वंमवासे सुम्क रथं कुहाँ वया “अरे अनाचारिणी ! छु धया छं ?” धाधां वयात मारी दाल । “आवनिसें थ्व छेय् च्वने म्वाल” धया लप्पु ज्वना छचों व्वय् छुति च्वय् लाका लुखां पितिना छवत । अनलि काय् व बौयात थःम्हं हे मोल्हुइका स्वम्हं मिले जुया खीरजा नल । उम्ह पापिनी मिसा छुं दिन मेपिनिगु छेय् च्वंन । अनलि बौम्हसित काय्म्हं धाल – “तात ! जिमि मां थुलिं न्हयलं चाइम्ह मखु । उकिं छं जिमि मांयात न्वंवायेगु मौका मबिइगुया नितिं फलानागु गामय् जिमि पाजुया म्थ्याय् दु । वं जिम्ह बायात व काय् यात सेवा टहल याना जिगु नं सेवा टहल याइ । वयात हयेगु धका मालागन्धादि ज्वना रथय् च्वना पिहाँ वना बुँई चाःहिला सन्ध्या इलय् लिहाँ वा ।” वं अथें हे यात । टोलय् च्वपिं मिस्तय्सं “छिमि भातं मेम्ह मिसा हयेत फलानागु गामय् वन” धका वयात न्यकः वन ।

“आः जुलसा जिगु सत्यानाश जुल । हानं मौका वइ मखुत” धयागु विचारं “काय्याके क्षमा फ्वंवने” धया तुरन्त व सुतुक्क काय्याथाय् वना वयागु तुती ज्वना “छ बाहेक जित शरणय् कायेपिं मेपिं सुं म्दु । आवलि छिमि वा, बाज्यायात अलंकृत चैत्ययातथें याना सेवा सुश्रुषा टहल याये उकिं हानं जित थन दुकायेगु ज्या या” धका धाःवन ।

“ज्यू मां ! अथेसा हानं थज्यागु ज्या मयासे अप्रमादी जुइगु खः ला ?” धका धया बौम्ह वयेवं वं फिपुगु गाथा धाल –

“यो ते सा भरिया अनरियरूपा, माता ममेसा सकिया जनेति ।

दन्ता करेणुव वसूपनीता, सा पापधम्मा पुनरावजातूति” ॥

“थ्व गुम्ह छम्ह अनार्यम्ह कला खः, व जित

जन्म ब्यूम्ह जिमि मां खः । आः व मां किसिथें शान्त व बशय् वये धुंकूम्ह जुइ धुंकल । आः व पापी स्वभाव दुम्हसित हानं छेय् लिहाँ वय्के ब्यु ।”

थुकथं बौयात धया मांयात हल । व वया भातयात व ससःबौयात क्षमा विइके बिया अननिसें दमन जुया धर्मानुसार भातयात व ससःबौयात अनलि थः काय्यात नं हेरविचार याइम्ह जुल । इपिं निम्हं काय्यागु उपदेशकथं च्वना दानादि पुण्यकर्म याना स्वर्गपरायण जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् बौयात लह्युम्ह स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्यापिं बौ, व काय् अले भौ जूपिं थुपिं हे स्वम्हं खः । पण्डित कुमार जुलसा जि हे खः ।

नियात्रा बंगलादेश

भ्रमण २०७५

(ढाका, सिलेट, चटगाउँ, कक्स बजार, सेन्ट मार्टिन, सापोरी)

- भ्रमण मिति: २०७५ फागुन
- भ्रमण अबधी : १० रात - ११ दिन
- नाम दर्ता : २०७५/०५/०१ बाट

विशेष सुविधा:

नियात्रा सहकारी सदस्य तथा
नियात्रा टूर क्लबका सदस्यहरुलाई
१२ किस्ताबन्दी

- सम्पर्क : ९८५१०२९९३९ / ०१-४२२००४८

आयोजक : नियात्रा सहकारी
व्यवस्थापन : रोमान्टिक टुर एन ट्राभल
(पहिलो नाम दर्ता पहिला प्राथमिकता)

PACKAGE COST:

रु.

प्रति व्यक्ति / प्रति परिवार

FLIGHT TICKETS:
KTM-DAC, BG 072 1330/1335, DAC-KTM, BG 071, 3100/3230

PACKAGE INCLUDES:

- 03 Night accommodation at Dhaka
- 01 Night accommodation at Sylhet
- 01 Night accommodation at Chottogram
- 01 Night accommodation at Cox Bazar
- 02 Night accommodation at Saint Martin
- First Aid Service.
- Daily Breakfast at Hotel
- Dhaka-Sylhet -Chottogram-Coxbazar-Teknaf by A/C Bus.
- Teknaf -Saint martin -Teknaf Journey by Ship.
- Trip to Dhakar Sight Seeing + Enjoying Natural Beauty.
- Experience Guide.

*VISA FOR BANGLADESH WILL BE APPLY IN KATHMANDU.

सही पहिचान

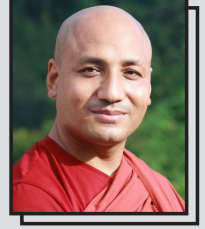
जीवन असाध्यै गहन, महत्वपूर्ण र दुर्लभ छ । यस्तो गहन, महत्वपूर्ण र दुर्लभ स्वामित्व हामीले प्राप्त गरिरहेका छौं । यो ठूलो अवसर हो हाम्रो लागि । यो अवसरलाई सही सदुपयोग गर्न सक्यौं भने मुक्त हुने क्षमता राख्छ यो जीवनले । त्यसको लागि जीवनको सही पहिचान आवश्यक हुन्छ । जसले जीवनको सही पहिचान गर्न सक्छ, उसमा एउटा उर्जा बृद्धि हुन्छ । त्यो उर्जा हराएको भने होइन, हामी भित्रै समाहित छ । वस्, सही पहिचानको ढिलाई हो । प्रयास किन नगरौं ।

पहिचानको सन्दर्भमा एउटा जंगलको प्रसंग ! शिकारीको लखताईमा एउटा गर्भिणी बघिनीले बीच बाटोमै बाघ जन्माई आफ्नो ज्यान जोगाएर भाग्न सफल हुन्छ । संयोगको कुरो ! त्यस भर्खरको दमरू जंगलको भेडाहरूको बठानमा सामेल हुन जान्छ । शुरुमा भेडाहरू डराए पनि विस्तारै घुल्मिलिदै जान्छ । यहाँसम्म कि एउटा भेडाले त्यस बाघलाई आफ्नै दूध खुवाएर बढाउँछ, हुर्काउँछ । जब दमरू पनि भेडाको बठानमा सामेल भई भेडाहरूकै जीवन यापन गर्छ, उसको बोलाई खवाई व्यवहार सबै भेडाकै जस्तै हुनजान्छ । बिहान भेडाहरू जस्तै जंगल चढ्न जाने । भेडा जस्तै कराउने । भेडाकै जस्तै व्यवहारले गर्दा भेडाको बठानमा नै उठ्बस निरन्तर जारी थियो । उसले आफ्नो सही पहिचान गर्न सकेन कि ऊ बाघ हो । उसले आफूलाई भेडा नै सम्झेका थिए । त्यसैले त ऊ भेडै जस्तो पो देखिन्छ ।

एक दिनको कुरो । जंगलमा त्यही भेडाको बठानमा एउटा ठूलो बाघको शिकारको सामना हुन्छ । सारा भेडाहरू बाघको डरले भागाभाग भए । अब त्यस दमरू पनि त भेडाकै स्वभाव भएका ऊ पनि के कम भाग्न थाले भेडा जस्तै ज्यान बचाउन । तर अचम्म परे शिकारी बाघ भेडाहरूसँगै भेडाको बठानमा दमरू पनि भागदै गरेको । आश्चर्यमा पर्दै त्यस बाघले अब भने भेडाहरूलाई लक्षित नबनाई आफ्नो शिकार त्यही दमरू बनाउने योजनासँगै पाइला चाल्छ । बाघहरूको शिकार गर्ने तरीका खासैको हुन्छ । भागदौडसँगै केही समयमा नै त्यस शिकारी बाघले भेडाहरूको बठानबाट त्यस दमरूलाई एल(याउन सफल हुन्छ । अन्ततः शिकारी बाघले त्यस दमरूलाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिन्छ । अब भने दमरू मर्ने डरले भेडा जस्तै कराउँछ । भेडा जस्तै बोल्छ- बाघ दाईं मलाई नमार, मलाई नखाऊ, मेरो ज्यान बक्स देऊ, मलाई जान देऊ ।

अब शिकारी बाघ भन्छ- हे, तिमी नडराऊ । किन ज्यानको भिख माग्छौं भेडाले जस्तो ? तिमी बाघ पो हो त । के तिमीले आफूलाई चिन्न सकेनौ ? तिमी बाघ हो, भेडा होइन । किन तिमी बाघ भएर भेडाको अभिनय गर्छौं ?

शिकारी बाघको कुरा सुनेर दमरू जिल्ल पर्छ- म बाघ भेडा होइन, मलाई भुक्त्याउन नखोज, मलाई फकाउन नखोज । बाघ दाईं, मलाई मेरो परिवार कहाँ फर्कन देऊ । म बाघ होइन भेडा हुँ ।

- भिक्षु विमलो स्थविर

अब भने शिकारी बाघ रिसाउँदै गर्जिन्छ आफ्नो जातको लाचारी देखेर । शिकारी बाघले दमरूको कठालो समाउँदै भन्छ- यो तिम्रो कस्तो लाचारीपन ? तिमीले आफ्नो जातलाई विर्सिदियो बाघ यति काँथर हुनुहुन्न । तिमी भेडाहरूको बठानमा बसेर आफ्नो पहिचान विर्सिन थाले जस्तो छौं । आऊ, तिमीलाई म तिम्रो सही पहिचान देखाइदिन्छु भन्दै त्यस शिकारी बाघले दमरूलाई एउटा सफा पानीको मुहानामा लग्छ र भन्छ- हेर, तिम्रो रूप । पानीमा तिम्रो रूप मेरै जस्तै छ न कि भेडाको जस्तो । नियाल राम्रोसँग आफैले आफूलाई ।

नभन्दै त्यस दमरूले पानीमा नियाल्दा आफू पनि शिकारी बाघ जस्तै भएको यथार्थता देख्छ । आफू भेडा नभएको जानकार पनि हुन्छ ।

जुन बेला त्यस दमरूले आफू भेडा नभएको र बाघ भएको सही पहिचान गर्छ, तब त्यस दमरूले भेडाको मुटुलाई छाडी बाघको छाती लिई गर्जिन्छ, जंगलै थर्किने गरी । भेडाको आवाज हराउँछ अब । बाघको आवाज विउँतिन्छ । दमरूमा भेडात्व हराउँछ सजिलै, जब उसले आफूलाई बाघको रूपमा देख्छ, जब उसले आफूलाई यथार्थता उभ्याउँछ । बाघ भएर पनि भेडाको खोल ओढेर आफ्नो पहिचान विर्सका त्यस दमरू जस्तै हाम्रो जीवन नहोस् ।

हुन त त्यस दमरूमा बाघ हराएको थिएन, पहिचान मात्रैको कमी थियो । बाघ त ऊ थियो नै तर भेडाको खालले आफ्नो अस्तित्व विर्सेर बाघ भएर पनि घाँस चढ्ने, डर त्रासले जीविका गर्ने आदि इत्यादि भेडाको जीवन जिउने बाध्य बाघ आफ्नो पहिचानसँगै स्वाभिमानको जीवन थालनी हुन्छ । यही हो हाम्रो आवश्यकता पनि । हामीले प्राप्त गरिरहेको जीवनको यथार्थ स्वभाव हामीले सही पहिचान गर्नुछ । जसरी बाघ भेडाहरूको बठानमा बसेर भेडाकै जस्तो आचरण गर्न लाचार त भएनौ हामी ? एक पल्ट ठन्दा दिमागले सोचौं ।

आफैले आफूलाई नियाली मानवताको सही पहिचान गर्न सक्यौं त मानवताको क्षमता निखारिन्छ र अन्य सारा पखालिन्छ, भेडाको अस्तित्वबाट बाघमा दमरू उठे सरी । हामी पनि सही मानवतामा उठ्नुछ, नियाल्नु गहिरिएर कहीं आज पो सही पहिचान हुन्छ कि !

Health and Buddhism

Bhikkhu Amato

Vishwo Shanti Vihar

Health is a universal desire of human beings. No matter how wealthy or powerful one is, health, after all, is the most precious thing. Health is the level of functional or metabolic efficiency of a living organism. In humans, it is the general condition of a person's mind and body, usually meaning to be free from illness, injury or pain. In another word, Health is not simply a matter of absence of illness. Health means constant challenge, constant creativity, a prolific life, always moving forward, opening up fresh new vistas...that is a life of true health. The world Health Organization (WHO) has defined health in its broader sense in 1946 as "a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity."

Health and disease are among the common experience of human life that is the special concern of religion. Religion, in every society, in every stage of history, upholds the value of well-being and focuses health as necessary for a meaningful life. Buddhism is one of the oldest religions still being practiced in the world today. The teachings of the Buddha, better known as the Dharma, are still relevant to the needs of today's society. This is because the Buddha has always considered himself as a human religious teacher whose message was meant to promote the happiness and well-being of other human beings. Since health is a human value that all of us are concern with, Buddhism as a living religion, its teachings have much influenced the ways Buddhists think and act in matters of life and death. The Buddha himself mentioned about the health as a greatest gain in human life. He has also mentioned about the sufferings in life as birth, old age, sickness and death. Buddhism recognizes disease/illness as one of the most basic sufferings that human beings experience as we can see from its inclusion in the four sufferings of birth, old age, sickness and death. Buddhism teaches that illness is one of the four sufferings which cannot be completely avoided in life, whether directly or through the experiences of close family or friends. As for the freeing people from this suffering, both Buddhism and Medicine

share a common goal. The links between the mind and diseases, the mind and health, are points where Buddhism and Medicine converge. Buddhism is not simply a kind of spiritualism or an abstract theory. Buddhists throughout the ages have focused squarely on the reality on physical and mental illness and sought to relieve the suffering of illness from the dual perspective of Buddhism and Medicine.

The Buddha achieved his Nirvana at the age of 35. He shared and taught his practice for 45 years. The Buddha has been known as the peerless healer because of his deep concern with mental health. He discovered the root that causes illness, and the Dharma he prescribed for its cure is comparable to medicine in its protective, preventive and restorative powers. Buddhist practice (Dharma) is designed to end sufferings, which includes both Precept Practice (Sila) and Meditation Practice (Samadhi). The goal of precept practice is the transformation of speech and action. The goal of meditation practice is the transformation of consciousness. Meditation is the psychological approach to mental training and purification. It is a gentle way of conquering the defilements which pollute the mind. These Buddhist practice are also about technique and discipline. Technique, the technical methods and procedures used in Buddhist practice are found in the Eight Noble Fold Path is; right view, right intention, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness and right concentration. Discipline on Buddhism, is the control gained by the practice of precepts and meditation. The training precepts are; not to kill, not to take what is not given, not to indulge in sexual misconduct, not to lie and not to consume intoxicants. Only if the mind is free of wounds and scars, it can settle down comfortably and freely in the present. This is where the above mentioned five precepts come in. They are designed to heal those wounds and scars. Healthy self-esteem comes from living up to a set of standards that are practical, clear-cut, humane and worthy of respect. The five precepts are formulated in such a way that they provide just such a set of standards. Buddhist meditation is

composed of both tranquility meditation and insight meditation. Meditation allows the cultivator to see clearly, beyond a limited self-view and facilitates positive change through heightened awareness. Most of the troubles that we are confronting today are due to the untrained and uncultured mind. It is already established that meditation is the remedy for many physical and mental sicknesses. According to the medical authorities and psychologists today, mental frustrations, worries, anxieties, tensions and fear are the causes of many diseases like stomach ulcers, gastritis and mental sickness. And even latent sickness will be aggravated through such mental conditions. Many of these sicknesses and disorders can be avoided if people could spend a few minutes a day to calm their senses through the practice of meditation. Meditation is not simply a waste of time. The advanced mind of a meditator can solve so many human problems and is very useful to help a person live peacefully despite various disturbances that are so prevalent in this modern world. The cultured mind that is developed through meditation can perform a very useful service to others. Many people do not believe this or are too lazy to practice meditation because of the lack of understanding. We must remember that every spiritual master in the world attained the highest point of his life through the practice of meditation. The five precepts are necessary and often overlooked components on the way to practice of meditation. The goal of Nirvana hinges on a combination of simplicity, precept practice and most importantly meditation practice.

The Buddha was like a doctor, treating the spiritual ills of the human race. The path of practice he taught was like a course of therapy for suffering hearts and minds. Buddhist meditation is often advertised as a form of healing, and lots of psychotherapists now recommend that their patients try meditation as part of their treatment. Experience has shown that meditation on its own cannot provide a total therapy but it helped positively on patients to cure the diseases. Diseases of the modern age, such as cancer, AIDS or psychological conditions caused by the stress and strain of daily life, have complicated symptoms and are progressively more difficult to treat. Consequently, modern medicine has started to look for different methods of treatment to care such conditions and to help people get their lives back on and even kneel again. This kind of research is carried out objectively within the confine of the medical

science. However, on a more spiritual level, we can find the cure within Buddhism. Various principles and practices which can be used to bring peace and happiness to the mind and a good health to the body, it also leads to changing and correcting our lifestyle by learning how to meditate, learning how to reduce stress in everyday life. In particular, meditation and practicing precepts have brought beneficial effects to the many people who have learned how to practice it. The benefits meditation can bring both to mental and to the development of the personality: will-power, determination, stability, politeness, gentleness, dignity, cheerfulness and the ability to know oneself and others truthfully. These are the attributes of a person who has achieved perfection in both in body and mind by the practice of meditation. As we all know that the rust which comes from iron, can corrode and destroy the same iron. Human minds are the same. If we have practice meditation and have minds which produce positive thoughts then our bodies will become stronger and healthier. If our minds produce negative thoughts then, like the rust on the iron, this will inevitably become a danger to us.

Today, in this modern world, many doctors admit that the mind can control the body's performances. The mind can be an important cause of sickness in the body and inevitably follows that it can also provide the cure. Practicing meditation can develop both the body and the mind, bringing improvements at the same time. Buddhism is more an expression of the combined effort of the mind and the body to overcome diseases than a fight between medicine and disease. Its real aim is to enable the patient to bring back harmony within himself and in his relationships with the others and the natural environment. With regard to medical science, we can say, very generally that medicine fights illness with scientific knowledge. Buddhism, in other hand, develops human wisdom and mental strength so that we may find our own rhythm and strengthen our lives. This assists the efficacy of medical treatment and also helps us conquer illness through our own natural healing powers. But it would be foolish to ignore or deny the contributions of medicine. Otherwise faith descends into fanaticism. We must use medical resources wisely in fighting illness. It should be pointed out that all kinds of diseases are treated with medicine or with many procedures of medical science. Some treatments need to use our own intentions and will-power like psychotherapy

or meditation. In such treatments the patient must play a part in helping himself, not simply depending on medicine. These treatments demonstrate that the mind can look after itself and have an effect on the treatment of physical disease. In this way, if a patient receiving treatment is able to understand that his sickness is physical and doesn't allow it to affect his mental health, staying calm and cheerful, his sickness will inevitably improve and be cured more quickly. But if a patient reverts to being low-spirited or depressed then the sickness will be more difficult to cure as mentioned above. Therefore staying calm, clear headed and cheerful at all times is something that can protect us from disease.

Apart from this, Buddhism attributes Kamma (in pali) or Karma as an important contributing factor to health and disease/illness. Generally karma means an action which is intentional, conscious, deliberate and willful. Karma can be defined in simple language: Do good and good result will come to you now or hereafter. Do bad and bad result will come to you now or hereafter. In the language of harvest, karma can be explained as: if you sow good seeds, you will reap a good harvest. If you sow a bad seeds, you will reap a bad harvest. Likewise in the language of science, karma is known as the law of cause and effect. Every cause has an effect. Buddhists believe that man will reap what he has sown; we are the result of what we have done before, and we will be the result of what we do now. Since karma is an invisible force, we cannot see it through our physical eyes. To understand how karma works, we can compare it to seeds. As the leaves, flowers, fruits and trunk of a tree are stored in its seed, the results of karma are stored in the subconscious mind. And under favorable conditions, the fruits of karma will be produced just as with moisture and light, the leaves, fruits, flowers and trunk of tree will sprout from the tiny seed. Karma, as the action we do in our daily lives, can be of two varieties – wholesome karma or good karma and unwholesome karma or bad karma. From the Buddhist perspective good health is the correlated effect of good karma in the past and bad health is the effect of bad karma in the past. This interpretation of health and disease in terms of karma is to emphasize that there is a relationship between morality and health. We can understand the role of karma in health and illness as we look at the following cases. For example, in the time of epidemic there are usually some people who succumb while

others escape even though both groups are exposed to the same conditions. According to the Buddhist view the difference between the former and latter is due to the nature of karma of each in the past. Other examples are the cases where though the treatment given was successful, the patient died. And where in spite of ineffective treatment the patient lived. There have also been cases of remarkable and unexpected recoveries when modern medicine has given up all hope for remission. Such cases strengthen the Buddhist belief that besides the physical cause of illness, can be the effect of bad karma too. A disease with a karmic cause cannot be cured until that karmic result is exhausted. But the karma of every person is a mystery both to himself and others. So no ordinary person can definitely know which disease is caused by karma. Therefore one has to be careful in imputing karma especially for disease because it may lead to a fatalistic attitude of not seeking any cure at all or giving up treatment out of despair.

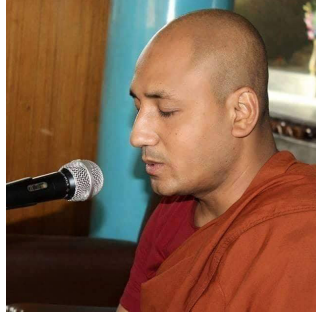
As for the curing of karma, Buddhism emphasize on the practice of above mentioned Sila; the precept and Samadhi; practice of meditation. Buddhism explains that humans have every potentials and possibility to overcome his own karma and thereby influence the direction of his life. Humans have within himself the strength and ability to change his karma. His mind is mightier than his karma and so the law of karma can be made to serve him. And to do that he has do more meritorious deeds and purify his mind rather than by praying or worshipping in order to overcome his karmic effects. At the Buddha's time Angulimala was a highway robber who murdered more than thousand people. After getting the knowledge from the Buddha, he practiced Sila (precepts), Samadhi (meditation) and within his lifetime, he became Arahanta (enlightened one) and thus redeemed his past misdeeds.

Finally, as a concision we can say, for the better health, medical procedures and medicines are very much needed. As well as for the better health through mental, psychological and social perspectives, practicing of precepts and meditation which changes our lifestyle, behavior and thoughts, are the most influential and inseparable parts. And inevitably Buddhism contributes the best role for this. Therefore Health and Buddhism are just like two sides of a coin that lead us towards better health and a cheerful life.

एक महिने गुंला धर्म-देशना २०७५

श्री सिद्धि मंगल बुद्ध विहार, सिद्धिपुर, थसि, महालक्ष्मी नगरपालिका-६ मा यस वर्ष २०७५ श्रावण २७ गते देखि भाद्र २५ गते सम्म एक महिने गुंला धर्म देशना २०७५ सु-सम्पन्न भएको छ ।

श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविर भन्तेबाट भगवान् बुद्धद्वारा आदेशित जातकहरुलाई समय सापक्ष गुंलामास हरेक साँझ ५ बजे श्री सिद्धि मंगल बुद्ध विहारको धर्महलमा धर्म-देशना गर्नुभएको थियो भने उक्त धर्म-देशनाको सम्पूर्ण रूपमा Facebook

थियो भने भिक्षु विमलो स्थविरको निर्देशनमा ७० जना योगीहरुले विशेष भावनाको लाभ उठाएका थिए ।

गुंलामास भरी देशित जातक तथा जातकका आंशिक भावार्थ :

जातक : सच्चकिर

मिति : २०७५ श्रावण २७ आइतवार

भावार्थ : दुष्टकुमार नामक राजकुमारलाई अमातयहरुले खोलामा बगाएर पढाइदिए । संगोगवश त्यस राजकुमार एउटा काठको मुडाको सहायतामा बगाइरहेको अवस्थामा एउटा सुगा,

Live Bhikshu Vimalo को Account बाट प्रसारण गरिएको थियो । जसो कारण आ-आफ्नो घर-घरमै बसी T.V., Laptop, Mobile मै धर्मदेशना श्रवण गर्ने सुनौलो अवसर जुडेको थियो । गुंलामास एक महिनासम्म Facebook Live को लागि विहार सचिव कृष्ण गोविन्द महर्जन कोषाध्यक्ष राम कृष्ण महर्जनबाट Live Update गरिएको उक्त Live प्रसारणमा धेरै भन्दा धेरै सरसल्लाह, प्रेरणा-प्रोत्साहन धर्मप्रीतिको वाक्यहरुले शासनिक कार्यमा थप उर्जा मिलेको महशुस भएको थियो । अन्तिम दिन भाद्र २५ पारुका दिन एक दिने ध्यान शिविर सम्पन्न भएको

सर्प र मुसा पनि त्यही मुडाको सहायतामा खोलामा बगाई ल्याएको अवस्थामा तपश्चाले उनीहरुको ज्यान बचाइ दिए । सुगा, सर्प र मुसाले आफु उपर गरिएको उपकार गुण धर्म पालना गरिन । दुष्टकुमार राजा भए पश्चात तपश्चालाई हत्या गर्न खोजेन । अन्तमा जनताहरु जागृत भई दुष्टकुमार कै हत्या गरि तपश्चाले बोधिसत्वलाई राज्याभिषेक गरि राजा घोषणा गरिदियो ।

जातक : वेदब

मिति : २०७५ श्रावण २८ गते सोमवार

भावार्थ : ब्राह्मणले लुटेराहरुको निम्ति मन्त्रबलले धन वर्षा गरि आफ्नो ज्यान गुमाउनु पन्थो । पछि लुटेराहरु पनि एक

केवल कर्मात्मा नै यस्तो हुन्छन् जो माउचलाई पुकार्दछन् र उसको साथमा गुनासोको बाहुल्यता हुन्छ । - भगवान् बुद्ध

आपसमा एक अर्काले हत्या गरि समाप्त भएको ।

जातक : बक जातक

मिति २०७५ श्रावण २९ मंगलवार

भावार्थ : एउटा छत्थु बकुलाले माछाहरुलाई धोखा दिएर एक एक गरि खाएको र अन्तमा एक कर्कटबाट ज्यान गुमाउन पुगेको ।

जातक : अपण्णाक

मिति : २०७५ श्रावण ३० बुधवार

भावार्थ : २ व्यापारी आ-आफ्नो ५-५ सय मानिसक लिएर व्यापार गर्न गए । एक मूर्ख व्यापारीको कारण ५ सय विनाश भए । पण्डित व्यापारीको कारण ५ सय सकुशल फिर्ता हुन सफल ।

जातक : एकपण्ण

मिति : २०७५ श्रावण ३१ विहिवार

भावार्थ: बोधिसत्वले नीम पाटको तितो रसबारे उपदेश दिई राजकुमारलाई गलत सोच विचार निपूर्ण गरिदिएको ।

जातक : वनसाख

मिति : २०७५ भाद्र १ शुक्रवार

भावार्थ : वाराणसी राजाले आचार्यको कुरा सुनी एक हजार राजाहरुको आँखा निकाल्न लगाएको । राजाको आफ्नो आँखा एक यक्षले निकाली दिएको ।

जातक : चूलधम्मपाल

मिति : २०७५ भाद्र २ शनिवार

भावार्थ : राजाले आफ्नो ७ वर्षको नाबालक राजकुमारको हात, खुट्टा काटेर अन्तमा शीर छिनालि दिएको । महारानी पुत्र वियोगमा मूर्च्छित भएको ।

जातक : चूल धनुग्गह

मिति : २०७५ भाद्र ३ आइतवार

भावार्थ : आफ्नै श्रमितीले चारको हातमा तलवार थप्याएर आफ्नै श्रीमानलाई हत्या गर्न लगाएको ।

जातक : निगोध

मिति : २०७५ भाद्र ४ सोमवार

भावार्थ : अकृतज्ञलाई सम्म पनि निगोधराजले क्षमा

दाएको ।

जातक : सिवि जातक

मिति : २०७५ भाद्र ६ बुधवार

भावार्थ : शिविराजले ब्राह्मणलाई आफ्नो दुवै आँखा दान प्रदान गरेको ।

जातक : महावाणिज्य

मिति : २०७५ भाद्र ७ विहिवार

भावार्थ : लोभको कारण व्यापारिहरु विनाश भएर गएको घटना ।

जातक : पढकुशल माणपक

मिति : २०७५ भाद्र ८ शुक्रवार

भावार्थ : पद चिन्ह लक्षण जान्ने कुशल माणवकले चोर र चोरी भएको सामग्री फेला पारेको ।

जातक : महासुतसोम जातक

मिति : २०७५ भाद्र ९ शनि, १० आइत, ११ सोम

भावार्थ : महासुतसोम राजाले मानवको मंश स्वादमा भुलियो मानव मंशरस छोड्नै सकिएन । कालहत्थी सेनपतिले लाखौं उपाय गर्दा पनि नसकिएको उक्त मंशरसलाई बोधिसत्वले छोड्न लगाएको ।

जातक : परन्तप

मिति : २०७५ भाद्र १२ मंगलवार

भावार्थ : परन्तप दास महारानी सँग अनाचार गरि राजालाई हत्या गरिदिएको ।

जातक : सद्भस्त

मिति : २०७५ भाद्र १३ बुधवार

भावार्थ : ब्राह्मणीले अनाचार गर्ने इच्छा राखी आफ्नो ब्राह्मण श्रमितीलाई दास राख्ने सर्तमा पैसाको लागि घरबाट बाहिर पठाएर आफु घरमा अन्य पुरुषसँग अनाचार गर्ने । भिक्षादान लिएर फर्केका ब्राह्मणको भोलाभासा सर्प छिरेको र सेनक पण्डितले आफ्नो ज्ञानबलको प्रभावले सर्प र श्रीमतीको अनाचार छर्लङ्ग गरिदिएको ।

जातक : सुतनु

मिति : २०७५ भाद्र १४ विहिवार

भावार्थ : सुतनु आफ्नो बुद्धिबलले यक्षबाट आफ्नो ज्ञान

बचाउन सफल भएको कथा ।

जातक : कुम्भकार

मिति : २०७५ भाद्र १५ शुक्रवार

भावार्थ : राजाहरूले विविध विषयहरूमा संवेग उत्पन्न गरी अकिञ्चन भई प्रव्रजित भाव प्राप्त गरेको ।

जातक : कुट्टिदुसक / अवारिय

मिति : २०७५ भाद्र १६ शनिवार

भावार्थ : बाँदरले चराको आदेश सुनेर क्रोधले चराकै गुँड बिगारिदिएको र जुन आदेशबाट १ लाख आमदानी हुने गाउँ दिएको हो त्यही आदेश सुनेर माझीले बोधिसत्वलाई हातपात गरेको ।

जातक : चतुद्वार

मिति : २०७५ भाद्र १७ आइतवार

भावार्थ : माताको कुरा नसुन्ने आज्ञा पालना नगर्नेहरूको परिणाम व्याख्यान गरेको जातक ।

जातक : तक्कारिय

मिति : २०७५ भाद्र १८ सोमवार

भावार्थ : आफ्नो वचन, रक्षा गरी अल्प भाषण गर्ने मृत्युभयबाट मुक्त हुने घटना ।

जातक : धम्मधज

मिति : २०७५ भाद्र १९ मंगलवार

भावार्थ : राजाले कालक भन्ने न्यायधीशको स्थानमा बोधिसत्वलाई न्यायधीश नियुक्त गरिदियो । कालकले घूस खान

नपाएर बोधिसत्वलाई हत्या गर्ने कैयन प्रयासहरू गरे । शुक्र बोधिसत्वको सहायक बन्यो । कालकले बोधिसत्वको केही विगारन पाएन ।

जातक : चूलपदुम

मिति : २०७५ भाद्र २० बुधवार

भावार्थ : सात राजकुमारहरूले ६ जना सम्मको आ-आफ्नो राजकुमारीहरूलाई हत्या गरि मानव मंश खाए । बोधिसत्व राजकुमारले आफ्नो श्रीमती राजकुमारीलाई बचाइ भागेर गएको तर त्यही राजकुमारीले गुणधर्म बिसेर अन्यसँग अनाचार गरि धोखा दिएकोले दण्ड भोग्नु परेको ।

जातक : सुधाभोजन

मिति : २०७५ भाद्र २१ बिहवार

भावार्थ : मात्सर्यकोष नामक सेठ अति नै कपटि र कन्जूस स्वभावको व्यक्तिलाई शुक्र आदि अन्य देवताहरूको प्रयासमा कपटि र कन्जूस स्वभाव हटाइ दिएको ।

जातक : चेतिय

मिति : २०७५ भाद्र २२ शुक्रवार

भावार्थ : राजाले जेठोलाइ कान्छो र कान्छोलाइ जेठो बनाउन भूठो बोलेर पृथ्वीमा धसेर नरक गमण भएको तर सत्यलाई असत्य बनाउन सकेन ।

जातक : सेरिवाणज

मिति : २०७५ भाद्र २३ शनिवार

भावार्थ : लोभी व्यापारीले सुनको थाल भुक्क्याएर थगेर लिने विचारले असत्य व्यवहार गर्‍यो । तर व्यापारी बोधिसत्वले त्यसलाई सही मूल्य प्रदान गरी प्राप्त गरे तर ठगी व्यापारीले आफूले प्राप्त गर्न नपाएकाले मुटु फुटेर मृत्यु वरण गर्नु परेको ।

जातक : तक्कल

मिति : २०७५ भाद्र २४ आइतवार

भावार्थ : छोराले आफ्नो बाबुलाई मान्न लागेको देखेर नातीले वाजेलाई बचाएर आफ्नो बुबालाई ज्ञान दिएको ।

जातक : तेलपत्त

मिति : २०७५ भाद्र २५ सोमवार

भावार्थ : यक्षणीहरूले अनेक प्रकारले कुमारलाई फसाउन खोज्यो तर फसाएर साथीहरूलाई जस्तै खान सकेन । राजकुमार रूप, शब्द, रस, गन्ध र स्पर्शमा आकर्षित पार्न सकेन । गान्धार राष्ट्रका तक्षशिला नगरवासीहरूले यक्षणीहरूले राजभवनमा सबैलाई खाएकाले कुमारलाई राजा बनाएको ।

नियात्रा परित्राण गुठि पुजा सम्पन्न

नियात्रा परित्राण गुठिको मासिक रूपमा संचालन भइरहेको परित्राण गुठि पुजा यस महिना भाद्र २३ गते शनिवारका दिन राम श्रेष्ठ/चन्द्र लक्ष्मी श्रेष्ठ गृह बागवजारमा सम्पन्न भएको छ ।

श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविर, भिक्षु रेवतो तथा अनागारिका श्रद्धाचारी गुरुमाँको उपस्थितिमा बिहान ९ बजे देखि १ बजे सम्म सम्पन्न उक्त मासिक पुजा कार्यक्रममा शील प्रार्थना, बुद्ध पुजा, धर्मदेशना, परित्राण, मैत्री भावना, पुण्यानुमोदन दान प्रदान तथा जलपान भोजनको व्यवस्था उपस्थित निमन्त्रित सम्पूर्ण सदस्य तथा आगन्तुक महानुभावहरुलाई गरिएको थियो । आगामी असोज महिनाको पालो रमेश बज्राचार्य तथा रोशनी बज्राचार्यबाट पालो थापेको छ । मासिक रूपमा एक अर्कामा पालो थापी संचालन हुँदै आइरहेको पुजा आगामी असोज २७ शनिवार पुनः हुने भएको छ ।

श्री कुमारी मिसा पुचः एकलतारको धर्मपुजा सम्पन्न

श्री कुमारी मिसा पुचःबाट विभिन्न विहारहरुमा गरिँदै आइरहेको धर्मपुजा कार्यक्रम यस महिना भाद्र ३० गते

शनिवार सिद्धिपुर स्थित श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहारमा श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविरको प्रमुखतामा सम्पन्न गरिएको छ ।

शीलप्रार्थना, बुद्धपुजा, परित्राण, धर्मदेशना, पुण्यानुमोदन तथा विपस्सना ध्यान भावना आदि कार्यक्रम हरेकको उक्त धर्मपुजा कार्यक्रममा त्रि-बोधि ध्यान केन्द्रको लागि २६,२१०/- नगद श्रद्धादान प्रदान गरिएको थियो । भिक्षु विमलो स्थविरको निर्देशनमा विपस्सना अभ्यास पनि गरिएको थियो ।

शान्ति पोखरीमा गुँलापर्व सम्पन्न

सिद्धिपुरस्थित शान्ति तथा विकास केन्द्रको आयोजनामा मिति २०७५ भाद्र २६ गते आइतवार श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविर प्रमुख विहार परिवार निमन्त्रणा गरि विविध धार्मिक कार्यक्रमका साथ गुँलापर्व सु-सम्पन्न गरिएको छ ।

गुँलामास एक महिने बुद्ध पुजा गरिएको उक्त दिपंकर बुद्ध स्थापित शान्ति पोखरीमा शान्ति विकास केन्द्र परिवार तथा श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार परिवारको संयुक्त रूपमा बुद्धपुजा, धर्मदेशना परित्राण पाठ, पुण्यानुमोदन तथा उपस्थित सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरुलाई जलपान भोजनको व्यवस्थना गरिएको थियो भने कार्यक्रममा स्वागत तथा कार्यक्रम संचालन शान्ति तथा विकास केन्द्र अध्यक्ष मदनमान महर्जनले गर्नुभएको थियो भने धर्मदेशना भिक्षु विमलो स्थविरबाट देशना गरिएको थियो ।

एक दिवसीय सत्तिपट्ठान विपस्सना शिविर

गुँलापर्व एक महिने समापन एक दिवसीय सत्तिपट्ठान विपस्सना ध्यान शिविरबाट भाद्र २५ सोमवारका दिन श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहारमा भिक्षु विमलो स्थविरको निर्देशनमा ७० जना योगीहरु सहभागी सम्पन्न भएको छ ।

त्रि-बोधि विपस्सना ध्यान केन्द्रको व्यवस्थापन तथा सिद्धिमंगल बुद्ध विहारको आयोजनामा संचालित शिविर विहारबाट जलपान भोजन व्यवस्था तथा सर्वत दान सावित्री महर्जन, सरिता महर्जनबाट दान प्रदान गरिएको थियो भने अन्तिममा भिक्षु विमलो स्थविरबाट तेलपत्त जातक आदेश गरि साँझ ७:०० बजे सम्पन्न गरिएको थियो ।

माधवी गुरुमाको ८४ औं जन्मोत्सव सम्पन्न

ललितपुर अवस्थित यसोधरा बौद्ध विद्यालय एवं सुनन्दाराम विहारका संस्थापक प्रमुख अनागारिका माधवी गुरुमाको ८४औं वर्षको शुभ जन्मदिनको उपलक्ष्यमा यसोधरा बौद्ध विद्यालय प्राङ्गणमा भाद्र २७ गते विशेष पुण्य कार्यक्रम गर्नु भयो । श्रद्धेय भिक्षु महासंघद्वारा गुरुमालाई निरोगी दिर्घायू मंगल कामना गर्दै बुद्ध पुजा र परित्राण पाठ गरि आशिर्वाद गर्नु भयो । उक्त कार्यक्रममा नेपालका संघ महानायक अश्वघोष महास्थविर सहित भिक्षु महासंघ र अनगारिका गुरुमाहरु लगायत उपासक उपासिकाहरु पनि सहभागी हुनु भएको थियो । माधवी गुरुमा नेपालको बुद्धशासनमा अतुलनीय सेवा गर्नु भएका व्यक्ती हुनुहुन्छ, राणा शासनमा अति दुःख गरि प्रबज्या हुनुभएका उहाँ बर्मा देश जानू भै बुद्ध धर्म अध्ययन गर्नु भएका वहाँले यशोधरा बौद्ध विद्यालय स्थापना गरि साना बालबालिकाहरुलाई शिक्षा र बुद्ध धर्म अध्ययनको लागि अतुलनीय सेवा गर्नु भएका विशेष व्यक्तित्व हुनु हुन्छ ।

त्रि-बोधिरस
बौद्ध मासिक पत्रिका पढौं
बुद्ध शासनिक कार्यमा
योगदान पुऱ्याऔं ।

YMBA धम्म छात्रवृत्ति प्रदान

YMBA धम्म छात्रवृत्ति उपसमितिको आयोजनामा प्रथम विद्यालय शुल्क वितरण कार्यक्रम मिति २०७५ भाद्र ३०

शनिवार सु-सम्पन्न भयो । YMBA धम्म हलमा श्रद्धेय भन्ते पञ्जासार स्थविरको प्रमुख अतिथि र संस्थाका अध्यक्ष सुश्री अरणीतारा बज्राचार्यको सभापतित्वमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो भने छात्रवृत्ति उपसमितिका संयोजक ज्ञानमणि शाक्यले सम्पूर्ण उपस्थित वर्गहरूलाई स्वागत मन्तव्य दिनुभएको थियो । २०५३ सालमा स्थापना भएको यस धम्म छात्रवृत्तिलाई स्थानीय दाताहरूबाट यथा श्रद्धा दान दिई निरन्तर रुपमा संचालन भई आइरहेको सन्दर्भमा यस वर्षदेखि अन्तर्राष्ट्रिय दाताहरू JVBA, JBP जापान WFB, WFBY थाइल्याण्ड द्वारा थप १५ जना अत्यावश्यक विद्यार्थीहरूलाई यो छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको थियो । सोही छात्रवृत्ति अन्तरगत यस वर्षको वैशाख महिनादेखि भाद्र महिनासम्मको (५ महिनाको) मासिक शुल्क एकमुष्ट प्रदान गरिएको थियो ।

सतिपट्ठान विपश्यना भावना धम्माराम ध्यान केन्द्रमा ओवाड तथा भिक्षाटन

उपसंघनायक

अरग महापण्डित धम्माचरिय डा. भिक्षु श्रद्धेय ज्ञाणपूर्णिक महास्थविर वर्षावास वरुनु भएकाले सतिपट्ठान विपश्यना भावना धम्माराम ध्यान केन्द्रमा यही मिति २०७५ श्रावण ५ गते मंगलवारका दिन विविध शासनिक कार्यक्रमहरू सम्पन्न भयो ।

उपसंघनायक श्रद्धेय भिक्षु ज्ञाणपूर्णिक भन्तेबाट उपस्थित संघ तथा उपासक उपासिकाहरूलाई शासनिक ओवाड प्रदान गरिएको थियो भने श्रद्धेय भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविरको नेतृत्वमा बडिखेल आसपासमा १५ जना भिक्षुहरूको उपस्थितिमा भिक्षाटन कार्यक्रमको आयोजनामा गरिएको थियो । अन्तमा श्रद्धेय उपसंघनायक श्रद्धेय भिक्षु ज्ञाणपूर्णिक महास्थविरको निर्देशनमा उपस्थित भिक्षु अनागारिका, उपासक, उपासिकाहरूलाई ध्यान भावनाको अभ्यास पनि गराइएको थियो ।

